

- **Mitt tips** | 22 Elever styrker hverandre
- **Reportasje** | 25 Arkivskatter for alle
- **Fotoreportasje** | 26 Aktiv museumspedagogikk
- **Frisonen** | 33 «Sjakk på gress»

UTDANNING

15

22. SEPTEMBER 2017

utdanningsnytt.no

Ein gut blei tatt ut av klassen i matematikk få månader før eksamen for å få spesialundervisning. Men det han gjorde, var å spele Yatzy.

Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad (perm.)
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Hans Skjong
Journalist
hs@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedsjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

Innhold

10

● Hovedsaken: KRASS KRITIKK AV SPESIALUNDERVISNINGA

Spesialundervisninga i norske skolar sikrar ikkje at barna får eit forsvarleg utbytte av undervisninga, heiter det i ein rapport frå Barneombodet.

ILL.FOTO CLICK_AND_PHOTO/ISTOCKPHOTO

● Frisonen 33

Amerikansk fotball er både vakkert, spennende og byr på fantastisk lagånd, mener Eyvin Sommerseth, lærer ved Sjøvegan videregående skole i Troms.

Innhold

Aktuelt	4	På tavla	34
Aktuelt navn	9	Innspill	36
Hovedsaken	10	Debatt	42
Kort og godt	20	Kronikk	48
Ut i verden	21	Stilling/Kurs	52
Mitt tips	22	Lov og rett	55
Glimt	24	Fra forbundet	56
Aktuelt	25		
Fotoreportasje	26		
Friminutt	32		
Frisonen	33		

20

● Mitt tips

Ved Glemmen videregående skole i Fredrikstad påpeker elevene hverandres positive sider.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

Fotoreportasje

I Naturhistorisk museum i Oslo finnes et rom der gulvet er et geologisk kart. Utdanning fikk være med 7.-klassinger fra Steinerskolen i Bærum i Akershus på et besøk.

Kronikk

Frå og med opptaket 2016 er karakterkravet i matematikk heva til fire. Det har ført med seg mange tomme studieplassar i lærarutdanninga studieåret 2016/2017, påpeikar Sigmund Sunnanå, tidlegare utdanningsdirektør i Rogaland.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2016: 163.911
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen. Mer informasjon: presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

I rapporten «Uten mål og mening» kjem Barneombudet med svært krass kritikk av praktiseringa av spesialundervisning.

Foto: Underworld111/
Istockphoto

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Flertall for flere lærere

Stortingsvalget ble ikke fullt så spennende som mange trodde på forhånd. Det ble relativt tidlig klart at det igjen ville bli et borgerlig flertall og at Erna Solberg fortsetter som statsminister. De rødgrønne partiene, minus Arbeiderpartiet, hadde alle klar framgang. Det var likevel ikke nok til å vippe Høyre og Fremskrittspartiet ut av regjeringsskottorene. Nå er debatten i full gang i Venstre om partiet skal bli med i regjeringen eller ikke, mens Kristelig Folkeparti i skrivende stund ser ut til å ende opp som opposisjonsparti i Stortinget. Mye er uansett i spill fortsatt, og det blir spennende å se hvordan regjeringen til slutt blir sammensatt. Spennende blir det også å se hvilket statsbudsjett som blir presentert i oktober.

Det som er interessant sett fra et lærerståsted, er at det nye Stortinget trolig har et flertall for å øke lærertettheten i norske skoler. Arbeiderpartiet hadde dette som en av sine viktigste valgkamp saker og tallfestet den reelle lærerøkningen de kommende årene til 3000. SV har kjempet for økt lærertetthet i mange år, og det samme har Kristelig Folkeparti. Venstre har også skole og lærere som en av sine viktigste saker, og partileder Trine Skei Grande har flere ganger sagt at hun gjerne vil bli kunnskapsminister hvis Venstre går inn i regjeringen. I tillegg til økt lærertetthet i skolen vil flertallet av de folkevalgte også ha flere barnehagelærere på plass i barnehagene, og målet om en andel barnehagelærere på 50 prosent begynner sakte å nærme seg.

Alle er klar over at det vil koste mye å øke lærertettheten så mye som flere av partiene, og Utdanningsforbundet, har gitt signaler om. Samtidig er også alle klar over at en slik innsats er nødvendig for å gi barna det tilbudet de har krav på, ikke minst på de laveste trinnene i grunnskolen. Tidlig innsats er nærmest blitt et mantra: Ingen tør å si at de ikke er for det. I tillegg er det viktig å ikke glemme mellomtrinnet, ungdomstrinnet og videregående opplæring. Frafallet i videregående er fortsatt urovekkende høyt. Der må det også sikres tilstrekkelige lærerressurser.

Flere fagfolk og forskere har også pekt på behovet for å øke rekrutteringen til lærerutdanningen. Til tross for alle gladmeldinger fra regjeringen er det et faktum at rekrutteringen fortsatt ikke er god nok. Firerkravet i matematikk bidrar til at mange motiverte og flinke unge kvinner og menn ikke får anledning til å ta den utdannelsen de så gjerne vil ta. Stortingsflertallet og regjeringen må nok en gang ta en grundig vurdering av hva som må gjøres for å skaffe alle de lærerne landet trenger de kommende 20-30 årene. Den vurderingen må tas så raskt som mulig.

Knut Hovland

● Stortingsvalget 2017

- Politikerne må ha fokus på lærerrekuttering

Et bredt politisk flertall lover at flere lærere skal inn i skolen, men en skoleforsker frykter at det løftet blir vanskelig å holde.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

- Det hjelper lite å kreve flere lærere når lærerrekutteringen blir dårligere, sier skoleforsker Christian Beck ved Institutt for pedagogikk på Universitetet i Oslo.

I 2014 var det rundt 11.000 kvalifiserte søkere til grunnskolelærerutdanningen 1.-7. og 5.-10. I år er tallet sunket til 9600, ifølge tall fra Samordna opp- tak som Utdanningsnytt.no omtalte i juli.

Utdanningsforbundet vil ha flere lærere inn i skolen, og både regjerings- og opposisjonspartiene har lovet økt lærertetthet. I tillegg har kunnskaps-

minister Torbjørn Røe Isaksen uttalt at han vil jobbe for å få færre ufaglærte i skolen. Forskeren tror ikke dette er mulig å få til.

- Jeg tror at skolen kommer til å få en «kalddusj» i årene som kommer, sier Beck til Utdanning.

Flere utfordringer, mindre ressurser

Beck er også bekymret over at skolen får stadig flere utfordringer, mens ressursene ikke øker.

- På grunn av innvandring med barn som har foreldre med lite utdanning, blir skolens oppgaver mer kostbare, mens de offentlige budsjetter blir mindre, sier Beck.

Skolen endres ikke, selv om Stortinget gjør det: - Det blir for mye av det samme. Politikerne roterer etter valgseirer, med mye ulik retorikk, men lik praksis, mener Christian Beck.

- **Det hjelper lite** å kreve flere lærere når lærerrekutteringen blir dårligere, mener forsker Christian Beck.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

● Privatskoler

Godkjente videregående privatskoler nesten doblet

Høsten 2017 er det godkjent og i drift totalt 317 privatskoler i Norge, hvorav 241 er grunnskoler og 96 er videregående skoler. ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

Etter at regjeringen Solberg overtok i 2013, er det godkjent 17 private videregående skoler og over 2000 elevplasser frem til juli 2017.

Tall fra Utdanningsdirektoratet viser at det ble godkjent ni videregående privatskoler og 1000 elevplasser i Jens Stoltenbergs siste regjeringssperiode mellom 2009 og 2013, ifølge VG.

Tallene fra Utdanningsdirektoratet viser også en økning i godkjenningen av private grunnskoler under regjeringen Solberg. Mens det på åtte år med rødgrønn regjering ble godkjent 98 grunnskoler og til sammen 9000 elevplasser, er det på under fire år med de blåblå god-

kjent 89 private grunnskoler med over 11.000 elevplasser.

Høsten 2017 er det godkjent og i drift totalt 317 privatskoler i Norge, hvorav 241 er grunnskoler og 96 er videregående skoler.

Fremskrittspartiet (Frp) vil for sin del legge enda bedre til rette for privatskolene og likebehandle dem med de offentlige skolene. Partiet vil ifølge partiprogrammet for kommende stortingsperiode gi privatskolene akkurat like mye støtte som de offentlige skolene.

I dag får de private videregående skolene en støtte som utgjør 85 prosent av de offentlige skolene.

Giske: Gått i feil retning

Leder i Stortingets utdanningskomité, Trond Giske (Ap), synes det er nok.

- Det har gått i feil retning fra Høyre/Frp-regjeringen. Men Venstre og Kristelig Folkeparti skal ha ros for at de har bremset godkjenningen av enda flere privatskoler de siste årene, sier Giske til VG.

Han har aller mest fryktet Frps frislipp-politikk.

- Se på hva som skjedde i Sverige. Der slapp man etableringen av friskolene løs, og det gikk ut over utdanningskvaliteten, sier Giske.

Han er fornøyd med at innslaget av privatskoler i Norge er mye lavere enn i nabolandet.

● Stortingsvalget 2017

Isaksen ønsker et enda bedre forhold til lærerne

En av de tingene Torbjørn Røe Isaksen vil jobbe med de neste fire årene, er å få et enda bedre forhold til lærerne. Hvis han får fortsette som kunnskapsminister.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

– Vil du fortsette som kunnskapsminister etter permisjonen?

– Det bestemmer statsministeren. Nå gleder jeg meg over valget og til å ha pappaperm med sønnen min, sier Torbjørn Røe Isaksen (H).

Han har vært kunnskapsminister i fire år, men går nå ut i pappapermisjon i ti uker.

Isaksen mener det nå må settes nye mål for skole og barnehage. De mange ufaglærte som arbeider i utdanningsinstitusjonene, er en av utfordringene Isaksen mener Kunnskapsdepartementet bør jobbe med de neste årene.

– Vi har mange uløste utfordringer i skolen, blant annet for mange ikke-faglærte. Jeg er også opptatt av at vi skal bygge et enda bedre forhold

til alle dem som jobber i skolen og gjør en fantastisk innsats, sier han.

– Kommer det nye satsinger inn?

– Hovedlinjen vil ligge fast, men nye områder må også heves. Blant annet jobber vi jo med en plan for å heve de praktisk-estetiske fagene, sier Isaksen.

– Vil dere øke lærertettheten i skolen?

– Mye av det vi har lovet om tidlig innsats, vil kreve flere lærere i mange kommuner. Men vi har ikke blitt tilhengere av en sentral lærernorm, sier Isaksen.

Kunnskapsminister

Torbjørn Røe Isaksen erkjenner at tidlig innsats vil kreve flere lærere i mange kommuner, men han er fortsatt imot en sentral norm for antall elever per lærer.

ARKIVFOTO ERIK M. SUNDT

– Det nye Stortinget kan sikre lærernorm

Lederen i Utdanningsforbundet har tro på at det nye Stortinget kan sørge for at skoler og barnehager får flere lærere.

– Vår viktigste sak i valgkampen har vært å få lovfestet kvalifiserte lærere til alle barn i hele landet, i tillegg til økt lærertetthet i barnehagen og i skolen, sier Steffen Handal.

Forbundet har sett på hvordan Stortinget blir etter valget, og mener det nå er mulig å få gjennom kravet om en lærernorm.

– Det er ikke umulig, så lenge KrF og Ap holder fast ved valgøftene om en lærernorm, sier Handal.

– Utdanningsforbundet er partipolitisk uavhengig og anbefaler aldri noe bestemt regjeringsalternativ. Vi legger vekt på tett samarbeid med både posisjon og opposisjon. Det gjelder både inn mot regjeringen og ikke minst den viktige kontakten våre fylkeslag har med sine fylkesbenker på Stortinget, sier Handal.

– Begge deler har fungert godt i den perioden vi har bak oss. Og vi vil gjøre vårt beste for å fremme våre utdanningspolitiske mål også i den stortingsperioden vi nå går inn, sier Steffen Handal.

FOTO ERIK M. SUNDT

MEST LEST:

- – Ungdommens regjering
- Handal: – Det nye Stortinget kan sikre lærernorm
- – Vi har nok kunnskap om kvaliteten i barnehagen, men vi må bruke den
- Dette ordet er nøkkelen for å skape et godt team
- Fredag blir Henrik Asheim ministervikar
- Nektet å bli snekker med studiekompetanse

Gikk du glipp av denne?

– Ikke alle trenger venner

– Det er et veldig stort press i samfunnet når det gjelder å være sosial, det å ha venner. Å delta på sosiale ting er ofte et større krav enn det å ha jobb, tjene egne penger og ha egen leilighet, sier Gro Dahle. Utdanningsnytt.no/GroDahle

● Skoleutvikling

Forsker fram den gode skolen

Modum kommune i Buskerud skal finne formelen til den gode skolen ved hjelp av EU.

Skolesatsingen i Modum er valgt ut av EU som ett av fem prosjekter i forskningsprogrammet Horizon 2020. I prosjektet skal det utvikles en metode for å få flere europeiske barn til å trives bedre på skolen, lære mer og gjennomføre skolen.

EU støtter forskningen med 30 millioner kroner, og målet er finne ut hvordan skolen bør være for at elevene skal trives og lære.

- Det er utrolig motiverende at vårt prosjekt ble plukket ut i konkurranse med så mange andre, sier Kjølvdal Eidhammer i en pressemelding. Han er undervisningsjef i Modum kommune.

Stiftelsen SINTEF er ansvarlig for forskningen. Med innspill fra barn og unge, lærere, skoleledere og skoleeiere skal det lages en mal for god pedagogisk praksis.

Følger elever i tre land

- Vi vil gjennomføre intervjuer, spørreundersøkelser og kartlegginger, sier forskningsleder Stine Hellum Braathen i SINTEF.

Polen, Spania og Norge er med i prosjektet, som skal vare i fire år.

- Vi håper vi får ny kunnskap, slik at vi kan utvikle oss til å bli en enda bedre skole. Det blir spennende å samarbeide med andre land i Europa! Det er ulik skolekultur i Norge, Polen og Spania, sier Anne Marit Ingvoldstad, rektor ved Sysle skole i Modum, ifølge pressemeldingen.

- Det er viktig at vi har venner og gode lærere, mener sjetteklassingene Linus Alexander Hobbestad Anderson (11), Anette Bjartnes Bråthen (11) og Haakon Aamodt Finsrud (11) ved Sysle skole i Modum.

● Forvaltningen

Venstre-kilder:

Antyder at Kunnskapsdepartementet kan deles

Statsrådkabalen etter valget kan ende med at Kunnskapsdepartementet blir delt, hvis Venstre skal være med.

VG skrev dette 14. september etter å ha snakket med flere kilder i Venstre. Partileder Trine Skei Grande har ved flere anledninger sagt at hennes høyeste ønske er å bli kunnskapsminister. Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) har sagt at han gjerne vil fortsette.

Ifølge VG kan en mulig løsning være å dele departementet med to ansvarlige statsråder, slik det var under den rødgrønne regjeringen. Det innebærer at den ene statsråden vil få ansvaret for barnehage, grunnskole og videregående opplæring, mens den andre

Deling av Kunnskapsdepartementet kan være en løsning for å få Venstre-leder og stortingsrepresentant Trine Skei Grande inn som statsråd i departementet, antyder kilder i partiet.

ARKIVFOTO ERIK M. SUNDT

får ansvaret for forskning og høyere utdanning.

Både for Høyre og Venstre er dette et viktig område å ha ansvar for, men ingen av partiene vil offisielt kommentere løsningen skissert i VG.

● Forsking

Investeringane aukar raskt

Investeringane i forskning og utviklingsarbeid har aldri auka så raskt som no i høve til BNP, og norske forskarar blir siterte stadig oftare. Det syner Forskningsbarometeret for 2017, ifølge ei pressemelding frå Kunnskapsdepartementet.

● Barnehage

I juni kunngjorde kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen at han ville nedsette et ekspertutvalg for å se på barnehagelærerrollen. Nå er utvalget på plass og skal levere rapport til Kunnskapsdepartementet innen 1. desember 2018.

ILL.FOTO LINE FREDHEIM STORVIK

Ekspertene skal gi råd

Nå er det klart hvilke eksperter som skal se på barnehagelærerrollen.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

7. september offentliggjorde kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) hvem som sitter i ekspertutvalget som skal se på barnehagelærerrollen.

– Hvorfor trengs det et slikt ekspertutvalg nå?

– Vi har fått en ny rammeplan for barnehagene, og barnehagelærerrollen er i endring. Jeg mener det er helt avgjørende at profesjonen selv er med på å definere innholdet i denne nye rollen, sier Isaksen til Utdanning og fortsetter:

– Når vi nå stiller flere krav til innholdet i barnehagene, medfører det også at det må stilles flere krav til barnehagelærerne.

Utvalget ledes av professor Kjetil Børhaug ved Universitetet i Bergen. Han har blant annet forsket på barnehagepolitikk og på organisasjon og ledelse i barnehage og skole. Gruppen skal levere rapport til Kunnskapsdepartementet før 1. desember 2018.

Barne- og ungdomsarbeiderne er ikke med

– Barne- og ungdomsarbeiderne er ikke nevnt i utvalgets mandat. Er de ikke viktige lenger?

– Så absolutt. Vi vil gjerne ha flere barne- og ungdomsarbeidere med fagbrev i barnehagene, men i ekspertgruppas mandat ligger det ikke å ta for seg fagarbeidernes rolle, sier Isaksen.

Så tenker han høyt: – Kanskje burde et utvalg sett på rollen til fagarbeiderne i barnehagen også og rollen til de andre ansatte? Det får vi eventuelt komme tilbake til.

– Det ser ut til at du, som tidligere utdanningsminister Gudmund Hernes, vil fornye alt innholdet i utdanningssektoren?

– Ja, men der Hernes tenkte ut alle reformene i sitt eget hode, har vi tenkt å gjøre alle endringene i tett samarbeid med profesjonene i utdanningssektoren, avslutter Isaksen.

Handal er spent på det videre arbeidet

Utdanning har spurt Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet, hva han mener om ekspertutvalget.

– Det er en fin blanding av fagfolk med erfaring fra ulike deler av barnehagefeltet. Det er viktig at mange av medlemmene selv er barnehagelærere,

● Utvalget

- > Leder **Kjetil Børhaug**, professor ved Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap, Universitetet i Bergen
- > Førsteamanuensis **Gerd Sylvi Steinnes**, Høgskolen i Volda
- > Professor **Thomas Moser**, Høgskolen i Sørøst-Norge, Institutt for pedagogikk, Campus Vestfold
- > Professor **Anton Havnes**, Senter for profesjonsstudier, Høgskolen i Oslo og Akershus
- > Førstelektor **Anne Myrstad**, Universitetet i Tromsø, Institutt for pedagogikk og lærerutdanning
- > Førstelektor **Kari Hoås Moen**, Høgskolen Dronning Mauds Minne
- > Instituttleder **Hege Fimreite**, Høgskolen på Vestlandet, Institutt for barnehagelærerutdanning i Sogndal
- > Daglig leder **Øivind Hornslien**, Betha Thorsen Kanvas-barnehage, Oslo
- > Avdelingsleder **Helene Berntsen Brennås**, Nardosletta barnehager, Trondheim

men også en styrke at flere i gruppa kjenner sektoren først og fremst gjennom forskning og barnehagelærerutdanning. Vi tror at Kjetil Børhaug som leder er et godt valg, sier Handal, og fortsetter: – Kjønnsbalansen er god. Dette er en gruppe som vil kunne få fram mange ulike perspektiver på barnehagelærerrollen.

● Undersøkelse

6 av 10 lærere har mindre tid til elevene

Over 60 prosent av lærerne i grunnskolen oppgir at de har fått «noe mindre» eller «mye mindre» tid til elevene enn de hadde for tre år siden.

31 prosent mener at de har «noe mindre» tid til oppfølging av elevene i dag enn for tre år siden. Samme andel mener at de har «mye mindre» tid nå enn før. Bare 5 prosent føler at de har fått mer tid til elevene, viser en undersøkelse Respons Analyse har utført for Utdanningsforbundet, skriver Klassekampen. ©NTB

● Kompetanseheving

Lovar fleire barnehagelærarar med mastergrad

Alle tilsette i barnehagane skal få tilbod om kompetanseheving, lovar kunnskapsministeren. 5. september lanserte han ein ny strategi.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Lanseringa skjedde under eit barnehagebesøk i Ålesund. Regjeringas kompetansestrategi for tilsette i barnehagane skal gjelde frå 2018 til 2022.

– Vi har som mål å sikre alle barn eit godt barnehagetilbod. Alle som jobbar i barnehagane, må ha nødvendig og oppdatert kunnskap for å gi barna god oppfølging, seier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H).

Strategien har som mål å bidra til at det blir fleire barnehagelærarar og barne- og ungdomsarbeidarar i barnehagen, og at det blir fleire barnehagelærarar med utdanning på masternivå.

– Du lovar fleire barnehagelærarar med mastergrad. Kvifor det?

– Vi vil ikkje krevje at alle barnehagelærarar skal ha ein mastergrad, men eg meiner at barnehagelærarar som har masterutdanning, og dermed eit fagfelt dei har fordjupa seg i, kan tilføre barnehagane verdifull kompetanse, seier statsråden.

Meiner partane bør gjere noko med lønna

Om moglege rekrutteringstiltak seier han: – Eit anna tiltak vi bør snakke med partane om, er lønna for dei tilsette med mastergrad. Skolelærarar med mastergrad er sikra ein høgare lønn, men ikkje dei tilsette i barnehagane.

Isaksen seier han ønsker å snakke med både KS og organisasjonane til dei tilsette om dette.

Vil satse om lag 400 millionar årleg

Frå 2013 til 2017 har regjeringa meir enn dobla innsatsen til kvalitets- og kompetansetiltak i barnehagane, frå 165 til 400 millionar kroner.

– Kva skjer med finansiering av tiltak framover?

– 400 millionar har vore ei årleg satsing. I denne stortingsperioden har vi brukt om lag 1,4 milli-

Regjeringas kompetansestrategi skal sikre at alle som jobbar i barnehagane, har nødvendig og oppdatert kunnskap for å gi barna god oppfølging.

ARKIVFOTO JØRGEN JELSTAD

ardar. Eg reknar med at vi vil ha behov for omtrent same årlege sum på 400 millionar kroner i åra som kjem, seier Isaksen.

Det er sett i gang nye kompetansetiltak, til dømes fagskoleutdanningar for barnehagetilsette og fleire vidareutdanningstilbod for barnehagelærarar.

– Har høgare utdanning kapasitet til dei nye kompetansehevingstiltaka?

– Vi har ikkje laga ei undersøking, men eg meiner at høgskolar og universitet har kapasitet nok til å utdanne fleire barnehagelærarar, samt gje etter- og vidareutdanning til barne- og ungdomsarbeidarar.

– Kvifor lanserer regjeringa ein ny strategi no?

– Vi vil gjere barnehagane enda betre i stand til å møte krava i den nye rammeplanen for barnehagen. Planen som tredde i kraft 1. august 2017, stiller tydelegare krav til at barnehagane må ha eit systematisk pedagogisk arbeid, seier han.

Barnehagefeltet skifter stortingskomité

● 1. oktober flyttes barnehagefeltet til kirke-, utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget.

Komiteen skifter dermed navn til utdannings- og forskningskomiteen. Det ble vedtatt av Stortinget 21. juni. Tidligere lå barnehagen i familie- og kulturkomiteen på Stortinget.

– Barnehage må sees i en helhet rundt barns oppvekst og skole og skolefritidsordningen (SFO), sier Trond Giske, nestleder i Arbeiderpartiet og leder for kirke-, utdannings- og forskningskomiteen til Utdanning og flyttingen.

Også kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen mener flytting er fornuftig.

– Det er naturlig å se hele politikkområdet i sammenheng, fra barnehage til høyere utdanning. Derfor støtter jeg flyttingen, sier han til Utdanning.

Svein Harberg (H) og Marianne Aasen (Ap) har vært pådrivere for flytting. Saker som angår tro og livssyn, flyttes til familie- og kulturkomiteen, som ledes av Harberg.

1. januar 2006 ble barnehagefeltet flyttet til Kunnskapsdepartementet.

Aktuelt navn

Supervikaren

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen skal ha pappapermisjon i ti uker. 15. september utnevnte Kongen i statsråd Henrik Asheim til statsråd.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Høyre

● Henrik Asheim (34)

Hvem
Storingsrepresentant for Høyre siden 2013.

Aktuell
Vikarierer for kunnskapsministeren fra og med 15. september og i ti uker framover.

Nå skal det forhandles etter valget. Vil Høyre gå for å få kunnskapsministeren også i neste periode?

For oss er Kunnskapsdepartementet viktig, men først må vi forhandle. Jeg tror nok ikke ministerpostene er det første det blir forhandlet om.

Når statsråder skal ha permisjon, tar som oftest en annen statsråd på seg et ekstra departement. Du rykker opp fra stortingsrepresentant til statsråd. Det er ganske sjelden?

Ja, jeg tror det er første gang det har skjedd. Nå skal vi i gang med krevende forhandlinger og statsbudsjett. Statsminister Erna Solberg vurderte at det ville være mye for én person å ha to departementer. Dermed fikk jeg prøve meg.

Tenker du å gjøre en så god jobb at du blir fast kunnskapsminister?

Det er ikke noe jeg har tenkt på, men jeg kommer til å gjøre mitt beste.

Er det noe du vil endre innen utdanningssektoren de ti ukene du er vikar?

Jeg har ikke tenkt å gå inn som en elefant i en glassforretning og rive ned alt. Innen utdanning må en tenke langsiktig, en kan ikke fikse ting fort. Tidlig innsats er en av mine hjertesaker.

Er ministerjobb noe du sikter mot?

Jeg ser ikke på dette som en ministerskole, men vil gjøre mitt beste.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Dronning Elizabeth II. Jeg har sett tv-serien «The Crown» om henne og tenker at hun har opplevd og sett så mye, fra kroningen og fram til i dag. Det hadde vært innmari interessant å høre om.

Hvem ville du gitt straffelekse?

Donald Trump. Jeg deler ikke hans forakt for kunnskap.

Du får holde en undervisningstime for den norske befolkning. Hva handler timen om?

Jeg ville ha siktet meg inn på den yngre delen av befolkningen og prøvd å få dem til å forstå at det ikke er så farlig. Senk skuldrene, det ordner seg. Ikke bekymre dere så mye over karakterer og lignende. Det er ikke så viktig.

Hva liker du best med deg selv?

At jeg ikke tar ting så høytidelig.

Hva er din favorittbok?

J. K. Rowlings bøker om Harry Potter. De vekket min leselyst og lærte meg mye om relasjoner og at mennesker er sammensatte.

Hva gjør du for å få utløp for frustrasjon?

Jeg treffer venneggiengen fra barne- og ungdomsårene. Der kan jeg være meg selv og snakke om stort og smått.

Hvem er din favorittpolitiker?

Jeg burde si Erna, men velger meg SV-politikerens Bård Vegar Solhjell. Vi har sittet ved siden av hverandre på Stortinget. Han er pragmatisk, prinsipiell, kunnskapsrik og raus med sine politiske motstandere.

Hva er ditt bidrag i kampen for å redde verden?

Jeg prøver å være hyggelig og se folk rundt meg på en fordomsfri måte.

«Senk skuldrene, det ordner seg. Ikke bekymre dere så mye over karakterer og lignende.»

littetittel

Spesialundervisning

«Hadde vaffelsteikarar vore etterspurde i det norske arbeidslivet, ville våre medlemmar lett fått seg jobb.»

Camilla Lyngen, leiar i Unge funksjonshemmede

Krev rett til ein **skikkeleg** lærar

Spesialundervisninga i norske skolar sikrar ikkje at barna får eit forsvarleg utbytte av undervisninga. Elevane har eit dårlegare psykososialt miljø enn andre elevar.

Dette gjeld ikkje berre nokre, men mange av barna som får spesialundervisning, ifølgje Barneombodet.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

I rapporten «Uten mål og mening?» kjem Barneombodet med svært krass kritikk av korleis spesialundervisninga blir praktisert. Den kanskje viktigaste kritikken er at svært mange av dei som blir sett til å undervise barn med rett til spesialundervisning, er ukvalifiserte. Difor krev Barneombodet at opplæringslova vert endra, slik at elevar med rett til spesialundervisning blir sikra rett til undervisning av ein fagperson med godkjent utdanning og kompetanse både i faget og i undervisningsoppgåva. Desse krava i opplæringslova gjeld barn som følgjer ordinær undervisning. Men lova gir unntak for spesialundervisning.

– Unntaket gir ikkje mening. Barn som treng noko ekstra for å kunne nyttiggjere seg undervisning, må få undervisning av ein person som kan noko ekstra, seier seniorrådgivar Morten Hendis, som saman med seniorrådgivar Silje Steinardotter Hasle tar imot Utdanning på kontoret til Barneombodet. Dei har bae vore med i arbeidet med rapporten.

Unge ekspertar

Rapporten baserer seg i vesentleg grad på det Barneombodet kallar sine ekspertar. Desse ekspertane er 25 barn og unge mellom 9 og 17 år, frå sju ulike fylke, som mottar spesialundervisning. Sam-

tidig har Barneombodet gått igjennom 80 klagar til fylkesmennene knytt til spesialundervisning. Dei har møtt foreldre i 11 interesseorganisasjonar og gått igjennom forskning på området.

Ein av ekspertane, 14 år gamle Maren Tine Kulterud, har autisme. Ho fortel om spesialundervisning som både er godt tilrettelagt og godt integrert i den vanlege undervisninga, basert på kunnskap og høge ambisjonar. Sjå Barneombodet sin video om Maren her: <http://barneombudet.no/for-voksnevare-publikasjoner/uten-mal-og-mening/>

Ufaglærte

Trass eit godt eksempel er det dominerande likevel at ekspertane fortel om undervisning med ein person som ikkje kan faget dei underviser i, ikkje kan noko særleg om å undervise, og som veit svært lite om det som gjer at barnet treng spesialundervisning.

– Ekspertane våre kallar alle dei vaksne som er saman med dei i spesialundervisninga for lærarar. Men vi trur svært mange av dei er ufaglærte eller assistentar, seier Silje Steinardotter Hasle, og held fram:

– Samstundes fortel fleire ekspertar at dei har hatt lærarar som kan faget sitt og veit å leggje det til rette. Da lærer dei mykje. Men det er sjeldan dei

Ambisjonane for det elevar med spesialundervisning skal lære, er for låge, konstaterer Morten Hendis og Silje Steinardsdatter Hasle hos Barneombodet.

FOTO KIRSTEN ROPEID

Altfor mange elevar blir tatt ut av klasserommet for å få spesialundervisning. Det er truleg ein av grunnane til at elevar med spesialundervisning har større risiko enn andre for eit dårleg psykososialt miljø på skolen, meiner Barneombodet.

ILL.FOTO BERIT ROALD NTB SCANPIX

får ha slike lærarar over lengre tid. Ekspertane er svært opptekne av den store skilnaden i læringsutbytte som det er mellom å ha ein kyndig og ein ukyndig lærar, seier ho.

Yatzy

I rapporten fortel ein gut at han, få månader før eksamen, vart tatt ut av klassen i matematikk for å få spesialundervisning. Men det han gjorde, var å spele Yatzy. Han kommenterer det sjølv med at det ikkje er slik ein førebur seg til matematikk-eksamen.

Ungdommane formulerer dilemmaet slik: Undervisninga i klassen blir av ulike grunnar for vanskeleg å følgje. Men spesialundervisninga blir for enkel. Til dømes trekk ein gut fram at han snau fekk lære noko om engelsk grammatikk. Undervisninga var berre konsentrert om å lære ord, som namn på dyr i Afrika, fargar eller å telje.

● **Spesialundervisning**

I 2016 hadde snau 50.000 grunnskoleelevar spesialundervisning. Det svarar til 8 prosent av alle elevar.

På ungdomstrinnet får 10,2 prosent spesialundervisning, på barnetrinnet 6,9.

Talet på elevar med spesialundervisning har gått jamt ned sidan ein topp på om lag 52.000 elevar i 2011. (Kjelde: Statistisk sentralbyrå)

30 prosent av spesialundervisninga blir utført av ufaglærte, ifølgje ei undersøking frå Universitetet i Oslo. Sjå <http://www.uv.uio.no/isp/om/aktuelt/aktuelle-saker/2016/barn-med-spesialundervisning-blir-oftere-undervist.html>

Låge ambisjonar

Og ungdommane er sikre på kvifor undervisninga blir slik: Ambisjonane om at dei skal lære noko, er låge. I tillegg kan ofte den som underviser lite og ingenting om til dømes engelsk grammatikk.

– *Har de latt skolane kommentere det ekspertane dykkar seier om lite kunnskap og låge ambisjonar?*

– Ja og nei, seier Morten Hendis.

– Barneombodet skal vere barna si røyst i det offentlege rom. Da må barna få kome med si oppfatning av tilhøve som det kan vere andre oppfatningar av. Men når vi sjekkar det ekspertane seier, opp mot det vi finn i klagesakene til fylkesmennene, så stadfestar dei to kjeldene kvarandre. Og i klagesakene får skolane og kommunane framføre sitt syn. I tillegg står forskarane opp om barna si oppleving, seier han.

Fleire stader blir elevane som skal ha spesialundervisning, samla i eigne grupper. Gruppene blir sett saman utan særleg omsyn til årsakene til at

>

Elevar som får spesialundervisning, blir ofte einsame.

ILL.FOTO MASKOT NTB SCANPIX

kvar og ein treng spesialundervisning. Barn som er sterkt avhengige av stor ro og ein forutseieleg arbeidssituasjon, blir sette saman med elevar der sterk utagering er ein del av deira problem, går det fram av rapporten.

Elevane møter dei same problema i desse små gruppene som i den ordinære klassen: Nivået på undervisninga ligg ikkje på det nivået som er best for eleven. Men medan nivået i klassen enkelt sagt ligg for høgt, ligg nivået i den vesle gruppa gjerne for lågt for fleire av deltakarane. Det er dei svakaste som set nivået. Dessutan er undervisninga i desse gruppene svært ofte leia av personar med lite kunnskap både om faget, om undervisning og om problema elevane har. Så uansett om elevane er i klassen eller i ei lita gruppe, får dei ikkje undervisning som er tilpassa seg.

Individ og diagnose

– Kan vi forvente at alle lærarar skal ha god kunnskap om den rike floraen av tilhøve som kan skape behov for spesialundervisning?

– I utgangspunktet kan vi ikkje det, seier Morten Hendis.

– Men vi meiner at ved alle skolar må det vere god kompetanse i spesialpedagogikk. Og læraren må vere nysgjerrig og open for å lære. Eg møtte nyleg ein lærar som gledde seg stort til alt han skulle lære av ein ny elev med særskilde problem, seier han.

– Samstundes vil barna gjerne at læraren skal sjå dei som individ, ikkje berre som ein diagnose, seier Silje Steinardotter Hasle.

– Å kjenne ein diagnose er ikkje det same som å kjenne ein person. Og det kan vere rørende å sjå kor viktig relasjonen til læraren er for eleven.

Elevane kan ha stor omtanke og lojalitet for læraren sin, seier ho.

Transportpedagogikk

– Vil betre spesialundervisning åleine løyse problema med mobbing og isolering som rapporten også peiker på?

– Skolane må arbeide systematisk for å inkludere elevar med spesialundervisning i den ordinære undervisninga og i fellesskapen. Kjennskap og samvær blant barna er viktig for å forebyggje eit dårleg psykososialt miljø. Difor må rektor sikre at alle barn er alle sitt ansvar. Alle lærarar må vere budde på å inkludere elevane med spesialundervisning, der det er råd. Er ein usikker på kva for situasjonar det er, er eit godt tips å spørje eleven, seier Morten Hendis.

– Alternativet er det eg kallar transportpedagogikk. Skolen plasserer dei fem vanskelege

«Altfor ofte konsentrerer Fylkesmannen seg om overflatiske, formelle sider ved vedtaka, ikkje kvaliteten.»

Silje Steinarsdotter Hasle, seniorrådgivar hos Barneombodet

«Jeg får ingen venner»

Hei, jeg lurer på om skolen/kommunen kan tvinge meg til spesialundervisning selv om jeg ikke vil det?

Jeg føler at det ødelegger alt det sosiale på skolen, jeg får ingen venner når jeg ikke får være i klassen. Prøver å si ifra, men ingen bryr seg og ingen gjør noe med det.

Nå tvinger de meg også til å være i en bedrift en dag i uken, så jeg mister alle utdanningsvalg-timene, og da får jeg det enda mindre sosialt. Det er til sammen 7 timer i uken jeg ikke får være på skolen i det hele tatt, fordi jeg har «fri», og ingen av de andre timene får jeg være i klassen, jeg må sitte med egen lærer. Grunnen er «fordi jeg forstyrrer».

Har hatt spesialundervisning i ett år allerede, og nå tvinger de meg ett år til. Hvordan skal jeg kunne bevise at jeg ikke forstyrrer når jeg aldri er i klassen med de andre?

- Gutt (15)

Spørsmål til spørrespalta «Spør Barneombudet» 22. august i år

sjetteklassingane hos den læraren som er interessert, og dei andre slepp å bry seg, seier han.

Sanksjonar

- Rapporten ønskjer endringar både i praksis og mynde hos Fylkesmannen, som er klageinstans for spesialundervisninga. Kvifor det?

- Fylkesmannen er siste instans til å få retta opp urett, seier Silje Steinarsdotter Hasle.

- Det vi særleg etterlyser, er at fylkesmennene tar i bruk det verkemiddelet dei alt har. Dei kan oppheve kommunale vedtak inntil vidare og fatte eit nytt, som skal gjelde medan kommunen gjer

eit betre vedtak, seier ho.

Barneombodet meiner at langt frå alle sakkunnige vurderingar om spesialpedagogikk eller individuelle opplæringsplanar er gode. Dette bør Fylkesmennene slå ned på oftare enn dei gjer.

- Altfor ofte konsentrerer Fylkesmannen seg om overflatiske, formelle sider ved vedtaka, ikkje kvaliteten. Det er til dømes ikkje lett for lærarane når dei får eit vedtak om at barnet skal ha 400 timar med spesialpedagogikk, utan at det står noko om kva timane bør brukast til, seier Silje Steinardotter Hasle.

Barneombodet vil at Fylkesmannen får heimel

til å gi skoleeigarar sanksjonar ved alvorlege eller gjentekne brot på opplæringslova, og å tilkjenne eleven kompensasjon for tapt opplæring.

- Til slutt: Rapporten refererer ofte til forskning. Men i dei mange referansane går namn igjen. Ser vi på talet på forskarar i staden for talet på forskingsreferansar, er det ikkje særleg mange de refererer til. Kvifor har de ikkje brukt fleire forskarar?

- Fordi det er få her i landet som forskar på kva utbytte elevane har av spesialundervisning. Interessa for å finne ut korleis dette i realiteten fungerer, er ikkje stor, seier Morten Hendis.

Nesten to av tre funksjonshemma droppar ut i vidaregåande skule

– Når spesialundervisning blir kos, og tilrettelegging for funksjonshemming ikkje fungerer, blir det for vanskeleg å følgje skoleløpet, konstaterer leiar for Unge funksjonshemmede, Camilla Lyngen.

FOTO MARKUS SØGÅRD

– Hadde vaffelsteikarar vore etterspurde i det norske arbeidslivet, ville våre medlemmar lett fått seg jobb, seier Camilla Lyngen.

Ho er leiar i organisasjonen Unge funksjonshemmede. Svært mange av medlemmane har ifølgje Lyngen brukt mykje av skoletida si utanfor klasserommet. Der er dei blitt aktivisert med vaffelsteiking og andre hyggeaktivitetar. Lyngen meiner det er ein vesentleg grunn til at så mange unge med funksjonshemmingar droppar ut av vidaregåande og har vanskeleg for å kome inn i arbeidslivet.

Mangelfull grunnutdanning gjer det for vanskeleg å halde tritt med undervisninga i vidaregåande. Dermed blir det òg vanskelegare å kome vidare med anna utdanning.

Lyngen viser til ein rapport frå forskingsstiftinga NOVA frå 2013. Rapporten viser at 64 prosent av funksjonshemma ungdom droppar ut av vidaregåande skole. For ungdomsgruppa totalt viste Statistisk sentralbyrås tal at 73 prosent gjennomførte vidaregåande skole i 2015.

– Er ikkje funksjonshemminga i seg sjølv ein grunn til fråfallet?

– Våre medlemmar fortel at manglande tilrettelegging og uambisiøs spesialundervisning i grunnskolen er den dominerande årsaka.

– Foreldra får altfor ofte høyre at det er best at barnet får undervisning utanfor klasserommet. Men dette tyder slett ikkje alltid at det er slik foreldra trur; at det er best for barnet. Det er den løysinga som er den enklaste og billegaste for skolen, seier ho.

Manglande tilrettelegging av undervisninga er eit anna problem, ifølgje Lyngen.

– Sjølv har eg ein fordøyingssjukdom som egentleg ikkje krev stor tilrettelegging. Men den vesle tilrettelegginga eg trong, var likevel for mykje for skolen, seier ho.

– Eg gjekk ut av ungdomsskolen utan karakterer i fleire fag. Det gjorde lite, fekk eg høyre, for når eg søkte vidaregåande skulle eg få leggje ved eit brev som forklarar kvifor eg ikkje har karakter. Eg kom inn på vidaregåande, men fekk ikkje betre tilrettelegging der. Til slutt vart skolegangen så tøff at eg slutta i andre klasse, fortel Camilla Lyngen.

— Eg v

– Spesialundervisninga var inga hjelp, konstaterer Chase Alexander Jordal.

- **Det verka logisk** at det skulle bli lettare å få hjelp i ei lita gruppe enn i ein stor klasse. Men det vart ikkje slik, seier Chase Alexander Jordal.

FOTO KIRSTEN ROPEID

Utdanningsforbundet er på lag med Barneombodet

- **Det blir ofte hevda at forskning viser at spesialundervisning ikkje verkar. Men at det ikkje blir resultat av undervisning gitt av personar utan kompetanse, er ikkje rart, seier Gro Hartveit.**

Ho leiår kontaktforum for fagleg-administrativt støttesystem og sit i sentralstyret i Utdanningsforbundet.

Hartveit meiner rapporten frå Barneombodet er viktig, fordi han tar opp om elevane får den hjelpa dei treng og har krav på. Ho trekk særleg fram at rapporten viser at mykje av spesialundervisninga blir gitt av personar som ikkje er kvalifisert for oppgåva.

- Utdanningsforbundet sin politikk er lik kravet frå Barneombodet, nemleg at alle elevar har rett til kvalifisert lærar, seier ho.

- Eit anna sentralt område i rapporten er framlegga om krav til kompetanse og bemanningsnorm i den pedagogisk-psykologiske tenesta. Dette samsvarar med vedtaket frå Landsmøtet i Utdanningsforbundet i 2015, seier Gro Hartveit.

Frå Foreldreutvalet for grunnopplæringa får Utdanning opplyst at forrige halvår tok 15 foreldre opp dårleg spesialundervisning med organisasjonen. Men i FUG meiner dei at dei færraste som har slike problem kontaktar dei. I staden vender dei seg til interesseorganisasjonane.

vart segregert bort

Det er ti år sidan han fekk tilbod om spesialundervisning på ungdomsskolen. Problemet til Chase er at han har dysleksi.

- Eg hugsar ikkje alle detaljane rundt opplegget, det er jo lenge sidan. Men eg hugsar godt den ekle kjensla det gav å ikkje få vere med kameratane i klasserommet. Eg vart segregert bort, seier han.

I staden vart Chase plassert i ei lita gruppe med fem-seks andre elevar frå trinnet.

- Argumentet var at eg skulle eg få meir hjelp i denne gruppa. Det verka logisk at det er lettare å få hjelp i ei lita gruppe enn i ein stor klasse, seier han.

Likevel vart det ikkje slik.

- Elevane i gruppa hadde svært ulike problem. Somme må ha hatt problem med konsentrasjon og temperament, for det var mykje

bråk i den vesle klassen, seier Jordal.

Chase fekk inga støtte eller hjelp som var retta spesielt inn mot hans problem.

- Læraren var grei nok, men han forstod meg ikkje betre enn læraren i den store klassen. Eg fekk ikkje inntrykk av at han kunne noe om dysleksi, seier han.

- *Hadde du hatt problem i den store klassen?*

- Det var ikkje moro å lese høgt i timen. Men eg vart aldri mobba, seier Jordal.

Ungdomsskoleeleven Chase vurderte sjølv at han hadde det betre i den gamle klassen, sjølv om han ikkje fekk ekstra hjelp med vanskanane sine.

- Og eg fekk det som eg ville utan å måtte slåst for det, seier Chase Alexander Jordahl.

«Eg hugsar godt den ekle kjensla det gav å ikkje få vere med kameratane i klasserommet.»

Kunnskapsdepartementet ventar på spesialistane

Departementet har sett ned eit utval, leia av Thomas Nordahl, til å vurdere spesialundervisninga. Dei kommenterer ikkje spesialundervisning før innstillinga er klar.

– Barneombodet krev at dei som får spesialundervisning, skal ha same rett som andre til å få undervisning av kompetente personar. Stør de dette?

– Vi forstår godt at det framstår som naudsynt å gjere rettane på dette området tydelegare. Vi er òg einige i at praksisen på dette området må bli annleis. Men vi vil ikkje konkludere før vi har sett råda frå ekspertutvalet, seier statssekretær Magnus Thue (H).

Utvalet skal kome med innstilling på nyåret.

– Barneombodet vil òg at Fylkesmannen skal få meir makt, og høve til å sanksjonere. Er de einige?

– Vi må sjå heilskapleg på problematikken om kva slags mandat Fylkesmannen bør ha. Det må òg vente til vi har innstillinga frå ekspertutvalet.

– Er det eit problem at barn som får spesialundervisning, har større risiko for eit dårleg psykososialt miljø enn andre?

– Ja, det er heilt klart problematisk. At barn blir haldne utanfor, er ein viktig grunn til at vi nyleg

har fått vedtatt ei ny og betre mobbelov.

– Men når barna ser at vaksne tar elevar ut av klasserommet og fellesskapen, korleis skal ungane da forstå at dei må inkludere alle?

– Vi er heilt einige i at spesialundervisninga i større grad enn i dag bør gå føre seg i klasserommet. Men det er ei pedagogisk avgjerd å bestemme når det er best å vere i klasserommet og når det er best å gå ut.

– Fråfallet i vidaregåande har vore svært sentralt i utdanningspolitikken lenge, det same har utdanningskvalitet. Kvifor er det ikkje meir merksemd på samanhengen mellom dårleg spesialundervisning i grunnskolen og det store fråfallet av funksjonshemma ungdom i vidaregåande?

– Spesialundervisning må gi eleven relevant undervisning, og fråfallet må ned. Men vi treng meir kunnskap for å kunne ta dei beste avgjerdene for å endre dette, seier Magnus Thue.

– Lærarmangel er årsak til ufaglærte i spesialundervisninga

– Vi har ingen undersøkingar eller anna som kan stadfeste at økonomi er grunnen når elevar med spesialpedagogikk ikkje får fagleg kvalifisert lærar, seier Erling Barlindhaug, avdelingsdirektør for utdanning i KS.

Han understrekar at når ein elev får tilbod om spesialundervisning, kjem det etter ei sakkunng vurdering, og at korleis spesialundervisninga blir utforma, skal ha bakgrunn i denne vurderinga.

– Men det er mangel på faglærte lærarar. Eg

trur det er grunnen til at ufaglærte blir brukt, seier han.

– Stør de kravet frå Barneombodet om at barn som får spesialundervisning, skal ha rett til å bli undervist av kompetent lærar?

– Vi går ut ifrå at alle barn har same rettar.

– Stør de kravet om at Fylkesmannen bør få meir makt, om mynde til å sanksjonere?

– Det er klagegang til Fylkesmannen, og Fylkesmannen kan sanksjonere alt i dag. Så kva dei ønskjer ut over dette finn eg noko uklart, seier Erling Barlindhaug.

- Spesial- undervisning blir ikkje partipolitikk

– Politikarane vegrar seg mot å gjere politikk for funksjonshemma til partipolitikk. Og som Johan Borgen sa: Går det ikkje politikk i saker, går det møll i dei, seier Jan Tøssebro.

Han er direktør ved NTNU Samfunnsforskning og har forska på samfunnsvitskaplege problemstillingar rundt funksjonshemming.

– Det er vanskeleg å forstå den manglande politiske interessa for spesialundervisning, seier han.

– Da dei første PISA-resultata kom, med internasjonalt samanliknbare testar av skoleelevar, var det kanskje ikkje så rart at spesialpedagogikk og tilrettelegging ikkje stod høgt på prioriteringslista til politikarane. Da var det viktigaste å få betre resultat, seier han.

– Men da det første PISA-sjokket hadde lagt seg, vart fråfall i vidaregåande, kvalitet i undervisninga og mobbing og utanforskap sentralt i utdanningspolitikken. Likevel førte det ikkje til større interesse for elevane med spesialundervisning, konstaterer Tøssebro.

Forskningsresultat frå NTNU Samfunnsforskning er i tråd med budskapet i rapporten frå Barneombudet:

– Ambisjonen om at elevane med spesialundervisning skal lære noko, er låge. Mykje av undervisningstida blir brukt på underholdning og vaffelsteiking, seier Jan Tøssebro.

«Å leve lykkelig til sine dagers ende kan man bare gjøre fra dag til dag.»

Margaret Wander Bonnano, amerikansk science fiction-forfatter (1950-)

● Videregående skole

50 år siden Forsøksgym åpnet

Elevene ved Norsk Forsøksgymnasium gjør klar til skolestart 30. august 1967: snekrer bokhyller, tigger bøker fra forlagene og skal sy gardiner.

ARKIVFOTO JOHN MYHRE, AFTENPOSTEN / NTB SCANPIX

De aller første elevene begynte på Forsøksgymnaset i Oslo 30. august 1967. Skolen ville ha blitt 50 år i dag, men ble nedlagt i 2004.

400 tidligere elever og ansatte markerte jubileet 26. august med en fest på Cosmopolite i Oslo.

Tidligere elev Berit Reiss-Andersen ble intervjuet av Advokatbladet i 2013, etter at hun var blitt Arbeiderpartiets medlem i Nobelkomiteen: – Som de aller fleste andre som gikk på Forsøksgymnaset den gang, ble det dårlige karakterer i de skriftlige fagene som privatist. Men vi var til gjengjeld meget gode i de muntlige fagene. Vi lærte så mye annet. Jeg var og er fremdeles sjeleglad for at det ikke fantes noe gymnas på Nesodden da jeg vokste opp. Vi måtte til Oslo med båten fra vi var 16, og jeg hadde det helt strålende på Forsøksgym på Hammersborg. Vi hadde gode,

engasjerte lærere. Ekte lærere som hadde oppriktig glede av å formidle det de var opptatt av. Vi samarbeidet i grupper, noe som var helt nytt på et gymnas. Vi lærte å ta ordet i forsamlinger, også det helt nytt.

Standupkomiker Shabana Rehman, elev ved skolen 1995-1997, sier i et intervju i Dagbladet: «Jeg var i en spesiell livssituasjon på videregående skole, derfor passet Forsøksgymnaset perfekt for meg. Det er en skole hvor du blir individ.»

Forsøksgymnaset ble etablert som et alternativ til ordinær videregående opplæring. Skoledemokrati, større grad av fritt fremmøte og en fagkrets med store valgmuligheter var kjennetegn ved skolen. «Allmøtet» var skolens beslutende organ. Skolen hadde ikke eksamensrett, og elevene tok eksamen som privatister, i alle fag.

● Vurdering

Utval skal sjå på videregående opplæring

Eit utval skal blant anna vurdere strukturen og innhaldet i videregående opplæring og sjå om desse gir elevane dei beste føresetnadane for å lære og fullføre videregående. Unio-leiar og tidlegare leiar i Utdanningsforbundet Ragnhild Lied skal leie utvalet. Utvalet, som blei sett ned i statsråd 1. september, skal også sjå på om opplæringa gir elevane kompetansen dei treng for å delta i

samfunnet. Medlemmar er forskar Anna Hagen Tønder, senior HR-rådgjevar Vidar Lande, lektor Olav Myklebust, spesialrådgjevar Siri Halsan, student Sylvia Lind, rektor Kristine Novak, fylkesutdanningssef Jon Arve Eide, studierektor Liv Charlotte Bjørnson, rektor Odd Inge Strandheim, forskar Tine Sophie Prøitz, forskar Anders Bakken og rektor Gjermund Viste.

● Barnehage

Vil lovfeste norskkrav

Regjeringen vil innføre et nasjonalt krav om at personer med annet førstespråk enn norsk eller samisk som vil jobbe i barnehage, må kunne godt nok norsk. Regjeringen la frem forslaget 1. september.

Regjeringen foreslår også at kravet ikke skal gjelde barnehager som gir et tilbud på et annet språk enn norsk. Det skal heller ikke gjelde personer som har gjennomført opplæring i norsk i grunnskolen eller på videregående skole, eller personer som har minst fem års relevant arbeidserfaring fra en norskspråklig barnehage eller skole. I tillegg foreslås det unntak for personer som har svensk eller dansk som førstespråk.

Hvis barnehagen får problemer med å rekruttere nok ansatte som følge av språkkravet, kan de i unntakstilfeller ansette søkere uten norskprøve hvis det er pedagogisk forsvarlig.

Skal man jobbe i barnehage i Norge, må man kunne godt norsk, mener regjeringen og vil innføre et nasjonalt krav om dette.

FOTO ANISSA THOMPSON, FREEIMAGES.COM

● Forsking

Skal evaluera skolefritidsordninga

Forskarar frå avdelinga Mangfold og inkludering ved NTNU Samfunnsforskning har fått i oppdrag av Utdanningsdirektoratet å gjennomføre ei nasjonal evaluering av skolefritidsordninga (SFO) i Noreg. Prosjektperioden strekk seg ut 2019.

– Det er viktig for prosjektet å kartleggja korleis tilbodet varierer mellom skolar og kommunar i Noreg. Vi vil ha eit særleg blick på tilbodet til elevar med særskilde behov, og korleis SFO fungerer i eit integreringsperspektiv, understrekar prosjektleiar og forskingsleiar Christian Wendelborg.

● Frankrike

Frankrikes president Emmanuel Macron besøker en skole i byen Forbach, ved grensen til Tyskland, på årets første skoledag.

FOTO PHILIPPE WOJAZER/ABACAPRESS.COM/NTB SCANPIX

Dobler lærertettheten i vanskeligstilte områder

For mange av Frankrikes vanskeligstilte områder er det til dels store endringer, introdusert av landets nye president Emmanuel Macron og hans utdanningsminister Jean Michel Blanquer, skriver nettavisa Lemonde.fr.

En av de viktigste endringene er halveringen av klassestørrelsen for førsteklasinger i vanskeligstilte områder. I og med denne endringen, som omfatter om lag 2500 skoleklasser, reduseres den maksimale klassestørrelsen fra 24 til 12 elever.

15 prosent av klassene i vanskeligstilte områder vil måtte dele rom med en annen klasse, på grunn av plassmangel. Der dette er tilfellet, vil det imidlertid alltid være to lærere til stede.

90 prosent av lærerne som arbeider i slike delte klasserom, har minst tre års undervis-

ningserfaring, for å sikre at endringene trer i kraft uten problemer.

Blant andre endringer som trer i kraft inneværende skoleår, er nasjonale prøver for førsteklasinger (5-åring) og det første året på ungdomstrinnet, når elevene er 11 eller 12 år gamle.

Fra 1. november blir det også innført leksehjelp på skolen på ungdomstrinnet, for å støtte elever som får lite eller ingen hjelp hjemme fra foreldre eller søsken, ifølge nettavisa 20minutes.fr.

● Russland

Skolene må følge med på elevenes nettbruk

De lokale myndighetene i byen Ivanteevka i Moskva-fylket har pålagt ledelsen ved skolene å kontrollere elevenes aktiviteter på sosiale medier, etter at en elev gikk til angrep med et skytevåpen og en øks inne på skolen. Han skadet en kvinnelig lærer med øksa, og tre elever fikk bruddskader etter at de hoppa ut av et vindu for å komme unna, skriver nyhetsbyrået TASS.

I tillegg til å kontrollere at bygningene ivaretar sikkerheten godt nok, skal skoleledelsen også holde øye med elevenes nettbruk, bekrefter lederen for byadministrasjonen, Irina Kovaljova.

- Vi forstår at dette er vanskelig, siden elevene kan bruke oppdiktede navn, erkjenner hun.

● Tyskland

ILL.FOTO MARTIN-DM/ISTOCKPHOTO

Over fire av ti tyske elever lider av stress

En ny tysk rapport slår fast at 43 prosent av tyske skoleelever ofte eller ganske ofte lider av stress, skriver den tyske avisen Der Spiegel. Rundt en tredjedel av disse klager minst en gang i uken over smerter i hode eller rygg, eller de har problemer med å sove.

Det er flere jenter enn gutter som opplever stress - om lag halvparten av jentene rapporterer om stress, mot 37 prosent av guttene.

Av disse er det også høyest andel jenter som rapporterer om smerter og dårlig søvn. Fire av ti jenter sier de har smerter i kroppen ukentlig, og én av tre jenter sier de sover dårlig, mens én av fire gutter opplever det samme, viser undersøkelsen laget av Institut für Therapie und Gesundheitsforschung.

Mitt tips

● **Christiane Sofie Skahjem**

Utdanningsleder for helse- og oppvekstfagene ved Glemmen videregående skole.

Ansvarlig for å innføre læringsmetoden «styrkebasert læring» ved skolen, en modell for å unngå frafall ved å identifisere elevenes kvaliteter og mestringssevne.

● **Tips til styrkebasert læring**

Snu negativt tankekjør til positivt tankekjør (gjelder for både elever og lærere).

Lær elevene å bygge opp seg selv og andre gjennom å finne hverandres styrker.

Knytt elevenes styrker til fremtidige mål, og vis hvordan disse henger sammen.

Har du et tips du vil dele med andre?
Send det til redaksjonen@utdanningsnytt.no.
Merk e-posten «Mitt tips».

Å velge riktige kort som passer de egenskapene elevene mener passer på fortellerens historie, blir viktig. Og det er hele 24 styrkekort å velge mellom.

Elever gjør hverandre **sterke**

Elever som kjenner seg verdsatt, lærer bedre. Det er tanken bak styrkebasert læring, som blant andre Glemmen videregående skole i Fredrikstad har tatt i bruk.

TEKST Kirsti Hovland

FOTO Tom-Egil Jensen

16-åringer ved Glemmen videregående skole i Fredrikstad sitter en tirsdag morgen sammen to og to og forteller om en situasjon de synes de mestret godt. Den ene forteller, den andre lytter og identifiserer gode egenskaper hos den andre. Målet er at elevene skal føle seg bedre rustet til læring når de selv føler seg verdsatt.

– Den største gevinsten med gruppearbeid som dette er et godt klassemiljø. Når man tør å prate, tør man å bidra. Da blir læringsutbyttet større, sier utdanningsleder Christiane Sofie Skahjem (41), som har vært aktiv med å få prosjektet «styrkebasert læring» til Glemmen videregående skole.

Skolen er den første i Østfold som tar i bruk modellen, som er et opplæringstilbud fra UngIn-vest – Arbeidsinstituttet Buskerud. Der er dette et tilbud til elever som har falt ut av vanlig videregående

opplæring. Glemmen videregående skole har imidlertid valgt å starte på videregående trinn 1 med alle de 200 elevene på helse- og oppvekstfag.

Mål om livslang effekt

– Dette er starten på voksenalivet, og vi ønsker at de verktøyene vi gir dem nå, skal ha en livslang effekt på elevene, sier Skahjem.

16 elever i vg1 helse og oppvekstfag starter dagen på en litt annen måte enn de pleier. De får utdelt en bunke styrkekort med egenskaper som «mot» og «medmenneskelighet». 24 egenskaper totalt. Den som lytter, skal velge mellom en rekke kvaliteter som de mener medeleven viste i den situasjonen han eller hun fortalte om.

Utdanningsleder Christiane Sofie Skahjem åpner gruppearbeidet med å by på seg selv.

Egenskaper som «tapperhet», «kjærlighet» og «godhet» satte helse og oppvekst-eleven Marcus M. Bjerkeli på Emma Marie Begby. – Veldig koselig å høre, og så er det bra egenskaper å ha når man skal jobbe med mennesker, sier Emma Marie. Marcus på sin side ble «varm inni seg» over å høre at klassevenninnen mente han hadde egenskaper som «sosial intelligens».

– Vi voksne synes det er litt snålt, vi også. Men å finne vår indre styrke, det er det vi skal gjøre nå. Vi kan alle kjenne på en indre dialog som er veldig negativ iblant.

Fikk skryt for sosial intelligens

To og to sitter elevene på en slags speed-date med hverandre der de får tre minutter hver til å fortelle om en situasjon der de synes de fikk til noe som var bra.

Marcus Bjerkli og Emma Marie Begby har gått i samme klasse bare i et par uker. Men de blir fort varme i trøya og finner frem til hver sine historier og egenskaper hos den andre. Marcus vil gjerne dele sin historie med Utdanning:

– Jeg spilte innebandykamp på søndag, og laget spilte så bra at vi kom helt til finalen. Der tapte vi. Alle på laget mitt ble lei seg. Men jeg gratulerte motstanderne. Jeg syntes det var rettferdig at de vant. Vi møtte et bedre lag, forteller han.

På bakgrunn av denne historien har Emma valgt ut egenskapene «lagspiller», «å være seg selv» og «sosial intelligens» hos Marcus. Spesielt den siste egenskapen setter Marcus stor pris på:

– Jeg ble overrasket over det med sosial intelligens. Det gjorde det meg varm og glad inni meg

å høre. Jeg har lyst til å bli politi, og da tror jeg det med lagspiller kan komme godt med, sier han.

Marcus tror en effekt av gruppearbeid og samtaler med en medelev på denne måten er uvurderlige:

– Jeg tror man vil bli mer aktiv i timene, tørre å svare og våge å være seg selv i klassen, sier han.

Å føle seg trygg

Nina Bjelke er læreren til denne helse- og oppvekstklassen. Hun er veldig fornøyd med entusiasmen rundt gruppearbeidet hun opplever hos elevene:

– Det er interessant å se hvordan konkrete oppgaver fungerer. Ungdommer trenger hjelp til å komme i gang med kommunikasjonen. I læreryrket er vi opptatt av at elevene skal føle seg trygge. Men når vi stiller spørsmålet «hva er det å føle seg trygg?», får man frem nyansene i følelsene våre. Etter høstferien skal disse elevene ut i praksis for første gang. Hvordan kan man da vinkle de egenskapene man har fått identifisert også profesjonelt?

Christiane Sofie Skahjem forteller at styrkebasert læring brukes på ulike måter. En metode er å la elevene jobbe sammen i par.

– Bedrer klassemiljøet

Deretter setter de seg sammen i gruppe og forteller om hvilke styrker de har tillagt hverandre og hvorfor. Til slutt tas dette i plenum i klassen, og slik blir alle i klassen litt bedre kjent med hverandres positive sider.

– En annen måte å jobbe med kortene på er å legge kortene på gulvet (gulvutgave) og be elevene velge en styrke de føler de har bruk for. Elevene skal da begrunne sine valg, og læreren og de andre elevene reflekterer rundt hvorfor akkurat denne styrken kan være til nytte både på skolen og i andre situasjoner.

– Etter å ha jobbet med disse kortene en liten periode, ser vi at det har en positiv effekt på klassemiljøet. Når du kjenner dine medelever, er det hyggeligere å komme på skolen, og det føles i større grad trygt. Trygghet er helt nødvendig for at elevene skal lære så mye som mulig. I tillegg er bruken av styrker, kombinert med såkalte veikart, gode verktøy for å motivere elevene til å gjøre en innsats på skolen nå for å nå sine fremtidige mål. Slik kan det være lettere å motivere dem. Ikke for lærerens skyld, men for deres egen framtid skyld, sier Christiane Sofie Skahjem.

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Mixed double i skulegarden

Juni 1894: Fire menn og fire kvinner, som ifølgje Nordmøre museum kan vere lærarar, gjer seg klare til eit slag tennis i skulegarden for jenter ved Enggata skole i Kristiansund. Dei har racketar, ball og nett – og klede som ein iallfall den gongen meinte passa godt til ballspel. Biletet er teke av fotograf H. Brinchmann.

FOTO STIFTELSEN NORDMØRE MUSEUM TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Kongens nei og andre arkivskatter åpent for alle

– Historien tilhører oss alle. Med de nye skolesidene ønsker vi at enda flere tar i bruk de spennende arkivene våre, sier Patricia Hæck, prosjektleder for skolesidene i Arkivverket.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Arkivverket har lansert egne skolesider:

arkivverket.no/utforsk-arkivene/skole. Her kan du laste ned gratis kilder og fotografier til bruk i undervisningen. Du finner også en rekke kildeoppgaver for elever på ungdomstrinnet og i videregående skole.

Sidene er ment som et nyttig supplement for lærere som underviser i historie og samfunnsfag.

– Dette er offentlige arkiver som nå er tilgjengelig for alle, sier Hæck til Utdanning.

– Er opphavsretten for alt materialet avklart?

– Det skal det være, og vi er nøye med å henvise til kildene, sier hun.

Skal være lett å finne fram

På skolesidene finnes blant annet kildeoppgaver som Arkivverket har produsert i samarbeid med Nasjonal digital læringsarena – historie. Disse er listet opp etter tidsperiode og tema, slik at det skal være lett å finne fram.

– Du kan også lese korte artikler med inspirasjon hentet fra Arkivverkets rikholdige kildebank. Her blir det månedlige oppdateringer, sier Patricia Hæck.

Elevarbeid kan publiseres på skolesidene

Arbeidet som elevene gjør med utgangspunkt i Arkivverkets kilder, kan bli publisert som en egen nettutstilling på skolesidene, til inspirasjon for andre.

– Foreløpig er det bare Berlevåg ungdomsskole i Finnmark som har sendt inn, men vi håper flere

Arkivverket

Arkivverket er en landsomfattende etat som består av Riksarkivet, åtte statsarkiv i Oslo, Hamar, Kongsberg, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø. Også Samisk arkiv og Norsk helsearkiv hører til Arkivverket.

skal gjøre det samme. Sidene er ment til å oppmuntre og inspirere andre lærere og elever. Vi håper også at de skal synes det er stas å få arbeidet laget, publisert, sier Hæck.

– Kommer dere til å sjekke at det som blir publisert, er riktig?

– I utgangspunktet stoler jeg på at lærerne gjør det. Skulle det allikevel snike seg inn en faktafeil, kommer jeg til å gjøre dem oppmerksom på det, svarer Hæck.

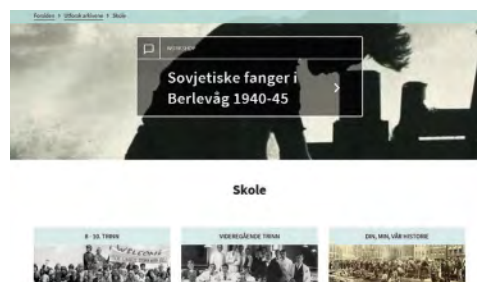
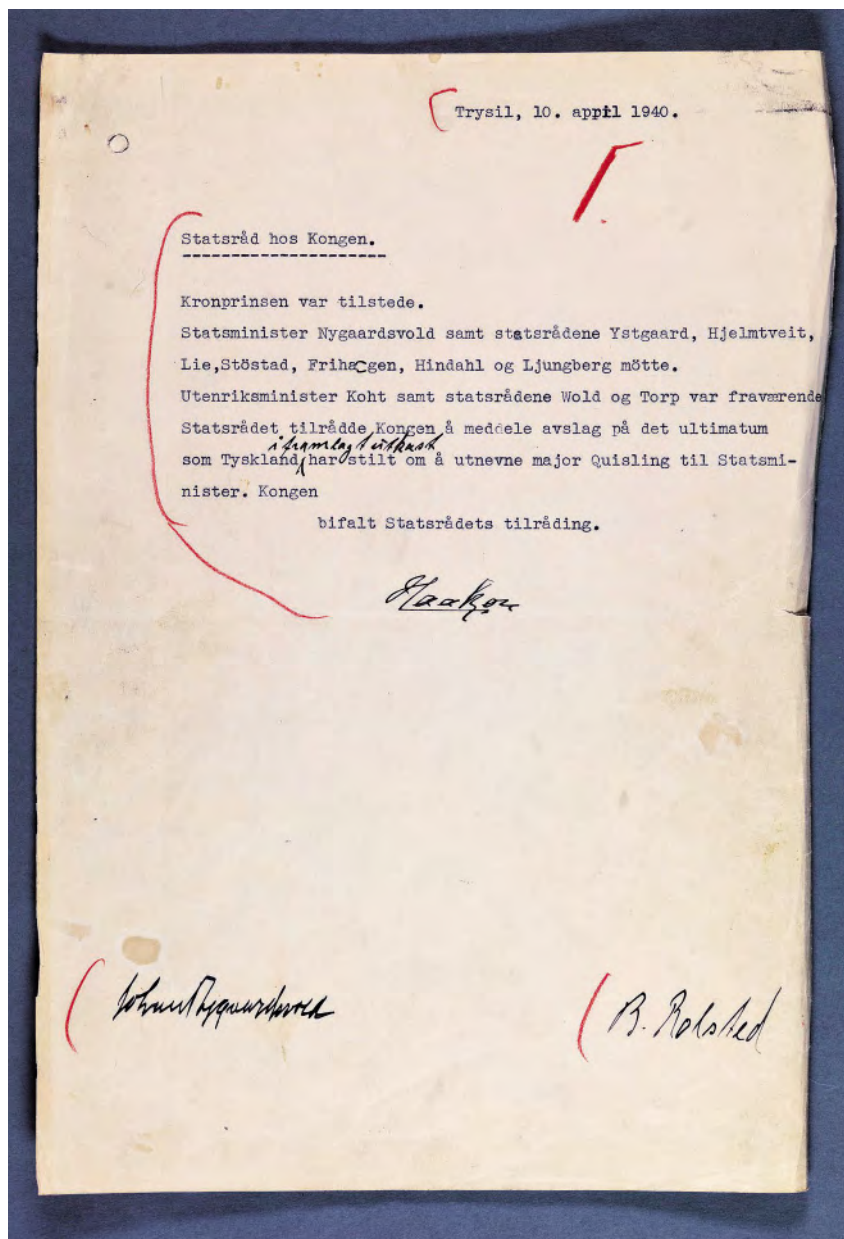
Riksarkivet oppbevarer

det originale dokumentet som gjerne kalles «Kongens nei», som var regjeringens svar på det tyske kravet om å utnevne Vidkun Quisling som statsminister rett etter invasjonen 9. april 1940. Kilde: Statsrådssekretariatet, Protokoll, 1940-1942.

FOTO RIKSARKIVET

Arkivverkets nye skolesider gjør det mulig både å laste ned materiale til undervisningen og presentere egne prosjekter om historie.

SKJERMUMP FRA NETTSIDENE.

Stein-erskolen

Entusiastiske 7.-klassinger ved Steinerskolen i Bærum skal denne formiddagen få en undervisningstime på «Georommet», som sto klart før sommeren i Naturhistorisk museum i Botanisk hage på Tøyen i Oslo. Her har de passert noen av de 35.000 plantene i Botanisk hage.

Mellom bakker og

På Georommet på Naturhistorisk museum kan elever finne ut hvilke bergarter de lever livene sine oppå, og hilse på 500 millioner år gamle leddyr.

TEKST Hans Skjøng | hs@utdanningsnytt.no

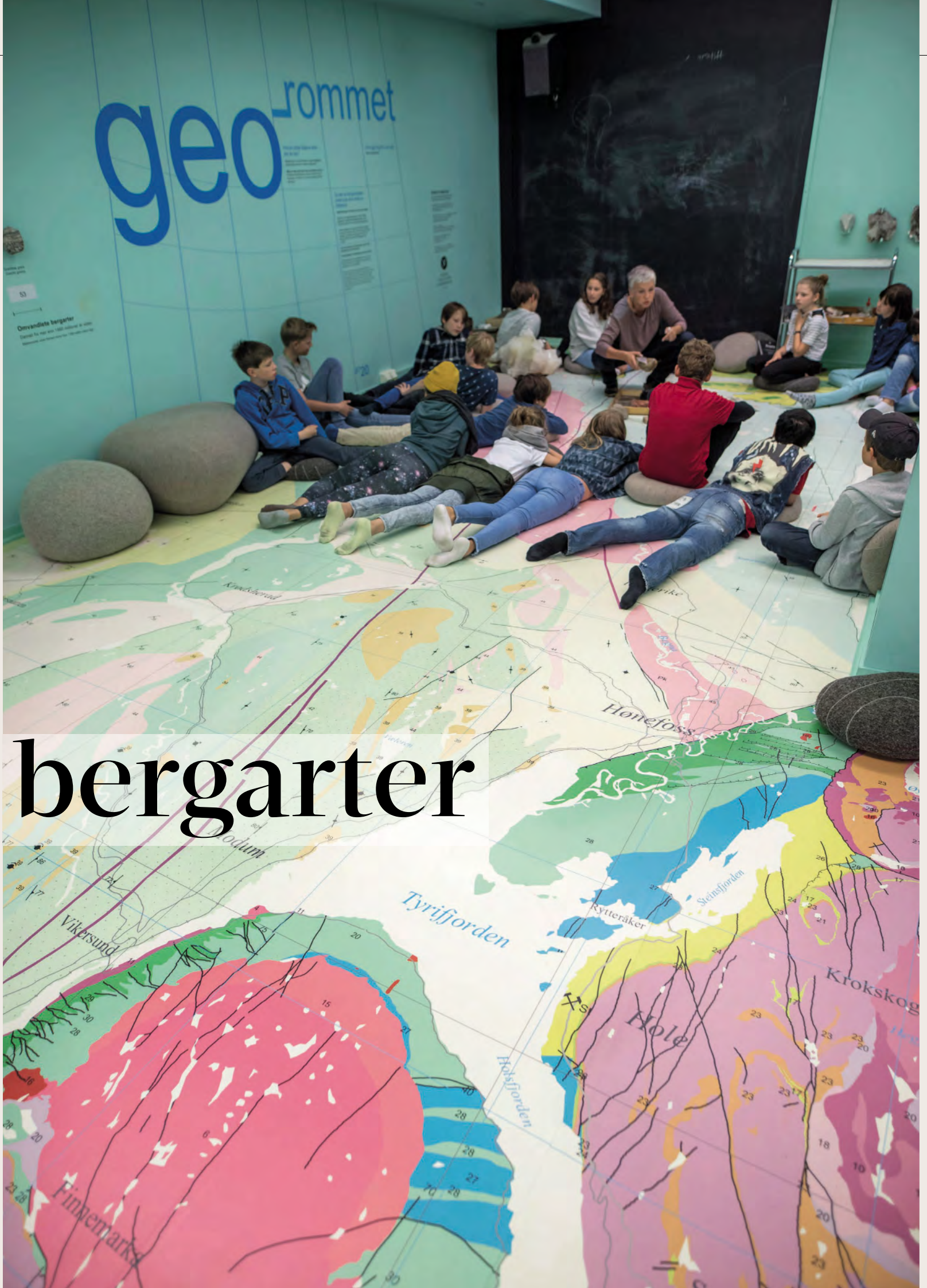
FOTO Erik M. Sundt

Fra Skagerak til Mjøsa >

På Georommet kan elevene se og kjenne på mange forskjellige typer bergarter og se utbredelsen av dem på kartet som dekker hele gulvet. Kartet viser det såkalte Oslofeltet, som strekker seg fra Skagerak i sør til Mjøsa i nord. Litt senere i Anne Birkelands undervisningstime får elevene gå rundt og se på gulvet og finne ut hvilke bergarter som finnes ulike steder i Oslofeltet. – Målet er at elevene skal begynne å se seg mer omkring i naturen, på stranden eller på skolen, og få øye på naturen som faktisk er der, sier Birkeland, som er førstelektor ved museet.

geo rommet

bergarter

Den som ser på den første sten

– Vi prøver ut en ny museumspedagogikk, hvor barna kommer inn og er aktive med en eneste gang. Mange museer i utlandet har gjort slikt før, men det er vel første gang vi prøver det i Norge. Tidligere så elevene på montrene mens vi måtte stå og peke «her ser dere en sånn», eller «her ser dere fugle- eller sommerfugl-systematikk», sier Anne Birkeland.

Ikke sølv alt som glimmer

– Denne klassen fra Steinerskolen var våkne og begynte å observere helt for seg selv, slik at jeg måtte be dem om å samle seg i en sirkel igjen. Andre elever fra andre skoler står stille helt til de får beskjed om at de kan røre på seg, sier Anne Birkeland. Her viser hun blant andre Lidia Victoria Lindblom to mineraler av typen lys og mørk glimmer.
– Det kalles kråkesølv på folkespråket, sier Birkeland.

500 millioner år gammel >

Enkelte spørsmål fra elevene ble innledet med fagord som «metamorfe bergarter». Flere av elevene har allerede en god del kunnskap om geologi før besøket ved Naturhistorisk museum. Her viser Anne Birkeland frem en trilobitt, som er en utdødd art i klassen leddyr, som levde i havet i jordens geologiske oldtid.

Tar det fra bunnen

- Hadde vi hatt større ressurser og mer plass, hadde vi hatt flere digitale ting. Men det er ikke noe poeng i at vi gjør det samme som elevene kan gjøre på internett. Da kan de heller sitte hjemme og glane på skjermene sine. Her kan de se på ekte natur i en pedagogisk tilrettelagt sammenheng. Så snart man bruker digitale ting, gjør man det lettere for seg selv, fordi det fanger unge mennesker med én gang. Men de lærer ikke så mye av det. De farer rundt og trykker på knapper, men de observerer ikke. Det er jo sanseapparatet vårt som gjør at vi lærer om verden. Når man trykker på en digital skjerm, er det først og fremst øynene man bruker, sier Anne Birkeland, som her viser fram deler av en forsteinet elvebunn.

Kvartsfestivalen

- Undervisningen var helt super! Jeg elsker steiner. Det var veldig kult at det var så mange steintyper i én bergart, sier Zoëdie Klaussen (til venstre). Her ser Klaussen og to medelever på en stor stoff (stykke eller prøve av mineral eller bergart, journ. anm.) med kvartskrystaller.
- Stoffen som vender mot høyre, er en gneis med store krystaller av mineralet korund, eller rubin, et navn folk er mer kjent med. Krystallene skal ha smykkesteins kvalitet for å kunne kalles rubin, og disse har neppe det, sier Birkeland.

«Stan»haftig reptil >

- Utenfor georommet kan elevene se på en utstilling med det beste fra gamle Geologisk museum, blant annet en avstøpning av skjelettet til «Stan», en Tyrannosaurus rex som ble funnet i Sør-Dakota i USA i 1987.
- Det var veldig spennende med dinosaurene. Og så var det spennende med Svalbard-seksjonen, hvor de hadde en isbjørn som var kanskje tre meter lang og to meter høy. Den hadde man ikke lyst til å møte, sier Theodor Tellman Olsen (til høyre), som her står sammen med medelevene Elias Kristofer Heggdal og Anton Kvidahl-Gran.

Petit

Ole Foss

De små grå

Det blir sagt om eldre mennesker at de vokser nedover med årene. De vokser også innover, mange av dem ... eh ... oss. Det som tidligere var opp, fram og ut dabber kraftig av. Pedagoger og eldreopdragere, hvor er dere?

Nå må du spise deg stor og sterk, sa de til oss da vi var små. Til eldre sier vi: Spis nå, for da ser vi at du lever! Og vi ber dem pusse tenna og ha alt på stell. Skifte truse, støvsuge inni krokene, få vekk den ansjosboksen stemplet «Best før juli 2013» i kjøleskapet. Mas, mas. Vi fastslår det beklagelige faktum at mange av dem (eh ... oss) er som unger i revers. Glemmer, sluntrer unna, velger minste motstands veg, og det øker på. En håpløs pedagogisk oppgave. For de vil jo ikke lære, heller! Eh ...vi.

Eldre går i barndommen på mange vis, og det er alibiet for å skrive dette her. Det handler litt om de «barnslige» eldre. Noen oppfører seg nettopp barnslig, er sta, egosentriske, egoistiske, fordømmende, er uten filter og albuer seg frem. De utbasunerer sitt ærlige syn på «ungdommen nå til dags», naboen, disse som bare kommer til landet for å stjele, rane og grafse til seg alle oljepengene våre. De putrer om yngre slektninger som slett ikke hører etter, enda 90-åringene selvsagt er eldst og vet best. Og noen sa noe fornærmelig til dem 27. mai 1969!

Men eldre blir også ignorert og usynliggjort. Og enda verre; de usynliggjør seg selv. Ber om unnskyldning for at de er til, er redd for å uroe slektninger, fastleger, billettkontor, kundeservice og alle de er i vegen for. Inni seg er de i vegen og til bry for andre. Bare tanken på en berlinerbolle eller ei flaske vin, måtte Gud forby, ville jage dem inn i seg sjøl av skam. Tenk å unndra penger fra den fremtidige arven, da! Og har de hjerte til å sitte nede på Kanariøyene med rynkete hud og paraplydrink?

● Ole Foss
skribent og lærer

FOTO PRIVAT

Sløse vekk titusener mens avkommet hjemme sliter med bare én bil, to TV-er, gjeld til langt oppunder jacuzzi og kanskje ikke får reist til Syden sjøl mer enn to ganger i året? Å nei!

Utfordringene er passord og brukernavn, melkekartonger, boksåpnere, digitale snurrepiperier, kaffetraktere, steikeovnrøboter, sakser, lokk, panserplastemballasje fra helvete, universalfjernkontrollen som skulle virke på alt, men som ikke virker på noe ... pluss alt det nye som skal forenkle deres ... eh, vår ... hverdag. Det gjelder imidlertid ikke å si noe, ikke bry noen.

Derfor, du som er pedagog og går faglig til verks for å lære unge kvikkaser elementære grep for en bedre fremtid; stå sett deg! Det blir verre når eleven er din mor eller din bestefar. Eller deg sjøl.

«Få vekk den ansjosboksen stemplet 'Best før juli 2013' i kjøleskapet.»

● Tilbakeblikk

For 50 år siden
Alle jeg kjenner, røyker hasjisj ...

Marihuana er ikke vanedannende. Marihuana er likevel livsfarlig. Marihuana fører til misbruk av andre stoffer. I narkotikamisbrukets fotefar følger menneskelig fornødelse og forsumpning, forbrytelser, sinnssykdom og selvmord. Ved Statens Klinikk for Narkomane på Hov i Land har man tatt kampen opp mot narkotikahelvetet. Og selv om tilbakefallene er mange, så har man også oppløftende resultater å vise til.

Norsk Skoleblad
nr. 36/1967

For 25 år siden
Statsråd Hernes vil lærerne skal være lenger på skolen uten kompensasjon

Kontortid som ellers i offentlig forvaltning. Stå til disposisjon for arbeidsgiver både i kontortiden og på kveldstid. Lengre arbeidstid. Dette kan bli den nye virkeligheten for store deler av landets lærere hvis statsråd Gudmund Hernes får det som han vil. Og det uten noen form for kompensasjon.

Skoleforum
nr. 15/1992

Under skulderbeskyttelse og storskjegg skjuler det seg en lærer i engelsk og samfunnsfag.

FOTO: JOHANNE HAGEN

Falt pladask

Han forelsket seg i amerikansk fotball da han var utvekslingselev i Texas. Nå spiller Eyvin Sommerseth på sjette året, og i to nordnorske lag.

TEKST Ylva Törngren | yt@utdanningsnytt.no

Læreren falt for amerikansk fotball mens han gikk 2. trinn videregående i Texas i 2002. Skolen han gikk på, tok ikke inn utvekslingslever på laget, men han fulgte skolens kamper og fikk også spilt «løkkefotball». Nå spiller han i både Tromsø Trailblazers, fra 2011, og i nystartede Bardu Wolverines.

– For utenforstående kan sporten virke som et kaotisk møljespill. Hva foregår?

– Man må få det tolket for å kunne se hva som skjer, forklarer Eyvin og nevner at spillet også kalles «sjakk på gress». Først så også han bare de ganske enkle elementene. Etter hvert forsto han mer.

– Spillets taktikk er veldig fascinerende, løp og pasninger spennende, vakre og matematiske. Stadig forstår jeg også nye ting. Det er alltid gøy! sier han.

Intenst samarbeid

Det han liker best ved spillet, er den sterke lagånden.

– Laget må samarbeide intenst i taktikkene. Dermed oppstår et solid kameratskap. Andre idretter er gjerne litt mer individualistiske.

– Er det noe negativt å si om sporten?

– At den medfører fare for blant annet alvorlige hodeskader. Det gjøres imidlertid et løpende arbeid for bedre sikkerhet, blant annet ved å endre reglene, og trenerne er også opptatt av trygt og sikkert spill.

Her skal kampen mellom Tromsø Trailblazers og Vålerenga Trolls i gang på Jordal i Oslo 12. april 2015. Eyvin Sommerseth står med hånden på ballen.

FOTO RANDI SOMMERSETH

Ikke for alle psyker

– Er det en sport for alle?

– Vi er en sport for alle kroppstyper, men ikke for alle psyker. Vi hadde for eksempel en liten fyr som brakk ribbeinet under sin aller første trening. Ham ser vi aldri mer, tenkte jeg. Men han spiller fortsatt, er blitt veldig god. Andre, som store og kraftige spillere, kan virke lovende, men så slutter de ...

Familien hans støtter opp om hobbyen.

Etterpåklok i gresset

– Kona følger aktivt med, og far og mor dukker opp når jeg spiller kamper på Østlandet. Får vi barn, vil jeg jo introdusere dem for sporten, men ingen tvang, sier Eyvin Sommerseth.

– Din verste spill-tabbe?

– Jeg husker en gang treneren mente jeg ikke var intensiv nok. Jeg tenkte: Bare vent til kampen, da skal jeg ta i. Men da jeg skulle blokkere under kampen, nølte jeg. Dermed ble jeg løpt ned, lå i gresset: Søren heller, jeg som skulle bevise på kamp! Men neste gang gikk det bedre.

– Og din største opplevelse?

– Det må bli to. Ett tap og én seier, sier han.

I 2015 tapte Tromsø-laget sin første kamp så det sang, forteller han:

– Men ingen kunne ta fra oss den overveldende følelsen av å ha fått det til. Vi spilte, vi skåret poeng! Året etter vant vi vår første seier. Det var like fantastisk.

● Eyvin Nygaard Sommerseth (32)

Hvem

Lærer i engelsk og samfunnsfag ved Sjøvegan videregående skole, Salangen kommune i Troms. Underviser også flyktninger og asylsøkere på grunnskolenivå.

Hva

Amerikansk fotball

Dette trenger du:

Hjelm, beskyttelse for skuldre, lår, knær, hofter og haleben. For ungdom koster dette rundt kr. 3000, for seniorspillere rundt kr. 5000. Mange lag låner ut utstyr.

Bøker

● **Aktuell bok** ANMELDT AV Geir Martinussen, Høgskolen i Oslo og Akershus

Nytt matematikkverk for mellomtrinnet

«Tall og tanke 2» er et ypperlig læreverk som absolutt svarer til denne anmelderens meget høye forventninger.

For noen år siden omtalte jeg «Tall og tanke 1» i Utdanning. Den inneholdt stoff spesielt relatert til småtrinnet. Som fortjent var omtalen meget positiv. Mange har ventet på «Tall og tanke 2», med innhold spesielt beregnet for mellomtrinnet, og nå er den her.

Boka er aktuell, interessant, lærerik; et ypperlig læreverk, som absolutt svarer til mine meget høye forventninger.

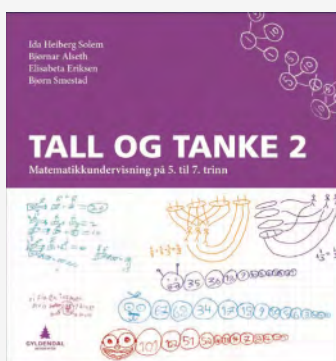
Målgruppa angis å være lærere og lærerstudenter, men også foresatte med barn på mellomtrinnet og ungdomstrinnet vil ha stor nytte av boka. Måten den er skrevet på, gjør at stoffet generelt sett er lett tilgjengelig også for dem som i utgangspunktet ikke har dyp matematisk forståelse.

Forfatterne minner oss på at læreren er elevenes viktigste ressurs. Og ikke minst på mellomtrinnet er det behov for lærere som behersker pensum godt, som kan motivere elevene, og utfordre og støtte dem. Med denne boka får både lærere og lærerstudenter uvurderlig hjelp til det. Det nærmest florerer med gode tips til opplegg, aktiviteter og diskusjonstemaer. Konkrete oppgaver, som vil engasjere både lærere og elever, er det flust med.

Mange elever, lærere og lærerstudenter er usikre på mange av begrepene i matematikk. I denne boka er det lagt stor vekt på grundig begrepsforståelse.

I likhet med Tall og tanke 1 er også denne boka forskningsbasert, og forfatterne forholder seg til både nasjonal og internasjonal forskning. En imponerende referanseliste gjør at de som er spesielt interesserte, lett finner fram i forskningsverdenen.

Temaene for mellomtrinnet behandles grundig, logisk og oversiktlig. Også bevisføring trekkes inn. Slett ikke alle er klar over at dette er noe det kan jobbes med allerede fra barnetrinnet. Riktignok er ikke bevisene spesielt kompliserte matematisk sett, men de eksemplene som trekkes fram, gir et godt grunnlag for den videre utviklingen av matematisk forståelse, og vil være en viktig ballast for elevene når de kommer videre i utdanningssystemet.

Tall og tanke 2 - matematikkundervisning på 5. til 7. trinn

Av Ida Heiberg Solem, Bjørnar Alseth, Elisabeta Eriksen, Bjørn Smestad
Gyldendal Akademisk 2017
410 sider

Algebra kommer gjerne inn først i ungdomsskolen. Men algebraisk tenkning starter allerede tidlig på barnetrinnet, og ett av kapitlene i boka behandler nettopp dette grundig. Det vil hjelpe lærere og lærerstudenter i arbeidet med at elevene unngår «algebrasjokket» når de starter i ungdomsskolen.

Mange mener at i matematikkoppgaver kan og skal det være ett, og bare ett, svar. Men er det alltid slik? Et morsomt eksempel (side 93) på at det slett ikke behøver å være slik, er når Paddington blir spurt om hvor lang hver bit blir dersom en to meter lang planke først sages i to like deler, hver av disse delene deretter sages i to like deler, og alle delene så sages i to like deler. De fleste vil nok komme fram til det logiske svaret 25 cm, men Paddington har et helt annet svar, som er like logisk. Og sammen med elever kan man finne enda flere fullt ut logiske svar.

Dette er ei bok som bør finnes på alle lærerværelser i grunnskolen – og helst i alle matematikklæreres hyller. Boka dekker temaene så godt at et aktuelt spørsmål kan være om man trenger lærebok dersom man har oversikt over innholdet i denne boka. Uansett vil den være et kjærkomment supplement til «ordinær lærebok».

Jeg er ikke i tvil om at mange institusjoner som driver lærerutdanning, vil finne ut at dette er læreboka de har ventet på. Heller ikke er jeg i tvil om at også lærere på ungdomstrinnet, der mange elever sliter med matematikk, vil finne at ideene, oppgavene og aktivitetene i denne boka kan hjelpe dem til å få også disse elevene interessert i faget, og skape et faglig engasjement også hos dem.

Uten forbehold vil jeg gi denne boka toppkarakter!

● **Aktuell tegneserie** ANMELDT AV Hilde Eskild

Ungdomsskoleharselas

Enten har du sansen for denne humoren, eller så blir du bare fort videre og vasker øynene litt.

Vi som jobber i ungdomsskolen, vet det jo. I vår hverdag er det mye å ta av; absurde episoder, merkelige kommentarer, keitet sosial aktivitet, hormoner og demoner og testosteroner, for å nevne noe. Ungdomsskolehverdagen er en intens og til tider absurd affære, altså et drømmeutgangspunkt for morsomme tegneseriestriper.

Marius Henriksen starter tegneserieboken Storefri med å fabulere over hvorfor folk blir lærere. «Hva får et voksent menneske til å frivillig dele klasserommet med en haug skapninger som fortsatt er på feil side av puberteten?» Det er et godt spørsmål, som han slett ikke prøver å besvare i stripene i Storefri. Men han fabulerer og harselerer på en fornøylig måte.

Ifølge Henriksen er det to typer lærere: De som er bedre enn Jesus, og de som er like underutviklet som elevene selv. I stripene møter vi eksempler på begge typer. Kanskje i særlig grad den siste, representert ved den ekstremt irriterende, usympatiske og umodne Vidar, som ikke har noen forutsetninger for å klare jobben som ungdomsskolelærer. Det er i alle fall han som fester seg sterkest hos undertegnede, fordi han er så langt unna alt en ungdomsskolelærer bør være og derfor blir både irriterende og komisk.

Fra lærerrommet blir vi også kjent med Sigbjørn, som savner både humør og arbeidsglede, men som holder ut ved å spre om seg med drøye sarkasmer. Vi møter Ann-Beate, som er den eneste som stort sett har kontroll over alt en lærerjobb innebærer, men som synes elevene til tider er sjokkerende motbydelige. Og så har vi Jon-Anders, en

s i striper

Storefri

Av Marius Henriksen
Egmont Publishing AS
2017
120 sider

skrekk og en gru av en mannsjåvinnistisk gymlærer som har sovnet i alle likestillingstimer de siste hundre årene. Av det øvrige personalet presenteres vi for vaskehjelpen Roybert som har, for å si det mildt, originale måter å løse hverdagens utfordringer på, og Franz – en tålmodig, men stort sett ganske oppgitt rektor. Og så har vi elevene; kvisetete, fisende, stinkende, strebende, slappe, overivrige, selvopp-tatte, usikre, skrâsikre ... Enten har du sansen for denne humoren, eller så blar du bare fort videre og vasker øynene litt.

Det er ikke det vellykkede som fremheves i denne serien. Så er det da heller ikke i det vellykkede komikken ligger. Dette er en humorserie. Den er laget for å bli ledd av, og den tar for seg skolehverdagens mange små og store situasjoner og drar dem langt ut i både det drøye og usannsynlige. Ved å overdrive og harselere, ved å tøyse og tulle med typiske situasjoner som kan oppstå i et klasserom, på en foreldrekonferanse og på et personalrom, klarer Henriksen å skape mye gjenkjennelse. Jeg ser absolutt for meg at mange av stripene egner seg til

å kopieres opp og henges opp på diverse felles arbeidsrom.

Humoren i serien tar på mange måter utgangspunkt i det stigmatiserte bildet av ungdomsskolelærere og hormonbefengte, selvsentrerte pubertets elever. Men dette gjøres ikke uten varme. Henriksen har både godhet og interesse for sine karakterer, og det merkes. Til og med Vidar er i noen få situasjoner litt klokere enn sine elever. Streken er tydelig inspirert av Norges mest solgte tegneserie, «Pondus» av Frode Øverli, der Henriksen er fast bidragsyter i de månedlige utgivelserne. I tillegg til Storefri-stripene har tegneserieboken eksempler fra ett av Henriksens sideprosjekter, «Hurtigmat». Dette er enruter med humor av det drøye slaget.

Serieskaper Marius Henriksen har nylig fullført lærerutdannelsen. Han er på «desperat søk etter jobb hvor han kan omgås disse krapylene uten helt å vite hvorfor». Han har i alle fall humor og en nødvendig ironisk distanse på plass. Det kan fungere som et godt utgangspunkt. Vi ønsker ham lykke til og håper at lærerjobben vil inspirere til nye striper.

 Redd Barna

DET MAGISKE KLASSEROMMET

Gratis, digitalt undervisningsmaterieil
om **barns rettigheter** for 4.-10. trinn

Opplegget består av tre ulike temaversjoner der elevene lærer gjennom filmer, bildeserier og oppgavespill.

KLIMA:

Barn fra ulike land forteller om hvordan klimaendringen påvirker dem, og hvordan de engasjerer seg for å stoppe og tilpasse seg de negative konsekvensene.

FRED:

Barn forteller om hvordan det er å vokse opp i et land med krig, hva barn kan gjøre for fred og hvorfor utdanning er viktig for å skape en fredeligere verden.

FATTIG/RIK:

Barn forteller om hvordan det er å vokse opp i fattigdom, både i fattige og rike land, og hva barn og voksne kan gjøre for en mer rettferdig verden.

Bestill gratis lærerveiledning og bruk materialet på:
reddbarna.no/klasserom

Skal det være krav om fire i matematikk – i

● **Geir Martinussen**
lærerutdanner i matema-
tikk ved Høgskolen
i Oslo og Akershus
FOTO PRIVAT

I Utdanning nr. 13/2017 har kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen et tilsvarende til Bjørn Olsen om blant annet lærerlønn og kravet om karakteren fire i matematikk for *alle* som vil bli lærere, uansett hvilke fag de skal utdanne seg i.

Isaksen skriver: «Faktisk vil begynnerlønnen (for en nyutdannet lærer) være 70.000 kroner høyere enn den var før innføringen av mastergrad». Selvsagt vil den det, men det skyldes slett ikke at regjeringa vil øke lærerlønningene på generell basis. Det har alltid vært stor forskjell på lærerlønninger, avhengig av utdanning; dess høyere utdanning, dess høyere lønn. Er dette ukjent for Isaksen?

Kravet om fire i matematikk innførte regjeringa fra høsten 2016, etter noe jeg antar må ha vært et beklagelig arbeidsuhell i Kunnskapsdepartementet (KD), siden så godt som alle høringsinstanser var negative. Har det gått prestisje i dette? Hvorfor kreves ikke fire i norsk for kommende norsklærere, fire i engelsk for framtidige engelsklærere – og så videre? Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet mener at det heller kan innføres krav om et karaktersnitt på for eksempel fire. Et langt mer fornuftig alternativ!

En konsekvens av dette absurde karakterkravet er faktisk at elever som nesten bare har toppkarakterer fra videregående skole, med seks i både norsk og engelsk, men fire i det ene matematikkemnet og tre i det andre, utestenges fra lærerstudiet. I en tid med stor lærermangel diskvalifiserer vi altså slike elever, som kunne ha blitt dyktige lærere, selv om noen av dem kanskje ville valgt bort matematikk og heller utdannet seg i norsk, engelsk, religion, livssyn og etikk (RLE), samfunnsfag og så videre. Dessuten er det ikke matematikk-karakteren fra videregående skole som avgjør om en lærerstudent blir kompetent til å undervise i matematikk. Kan Isaksen være enig i det?

Etter 11 år som lærerutdanner i matematikk har jeg hatt svært mange studenter som begynte på studiet med tre i matematikk fra videregående. En rekke av disse avsluttet studiet med toppkarakter i matematikk, og er i dag ypperlige lærere. Det handler om motivasjon, grunnleggende forståelse, og ikke minst handler det om det som undervises i matematikk gjennom studiet på høyskole eller

universitet, og måten undervisningen foregår på. Det burde være klart for alle, også for politikere og byråkrater, at det er dette som teller for å bringe flest mulig kvalifiserte lærere inn i skolen – ikke matematikk-karakteren fra videregående.

I stedet for å fjerne dette ensidige karakterkravet, har departementet satt i gang et forkurs i noen uker om sommeren for elever som vil forsøke å forbedre karakterene fra videregående. Dette er en meget dyr og samtidig svært lite givende ordning. En knapp måned med pugging fører ikke til varig kunnskap – og kun et lite mindretall består kravene. I år var det knapt en tredel. Dessuten omfattet denne eksamenen begge matematikkemnene fra videregående. En elev som hadde fire i det ene emnet og tre i det andre, måtte merkelig nok ta en ny eksamen som omfattet begge emnene, altså også i det emnet der fire allerede var på plass. Er det rimelig?

Absurde karakterkrav fra videregående skole utelukker gode læreremner. I dag har faktisk annenhver skole ukvalifiserte «lærere». Og dessuten; andelen av de som underviser i grunnskolen med kun videregående skole som basis, økte med nesten 20 prosent i perioden 2013–2016. Er Isaksen enig i at dette er en tragisk utvikling, og at trenden må snus?

I Dagsrevyen 7. august ga Isaksen uttrykk for at etter hans mening kan elever med både tre og to i matematikk bli gode lærere. Det har han utvilsomt helt rett i, men vil han ta konsekvensen av det? Jeg har jobbet i 26 år som lærer i grunnskolen. Der har jeg hatt en rekke dyktige kolleger som så vidt klarte den gangens meget beskjedne krav til matematikk-karakter, men som har vist seg å være særdeles dyktige lærere – i andre fag enn matematikk. Og gjennom tiden som lærerutdanner kjenner jeg til mange dyktige kolleger som gir uttrykk for at med et slikt krav ville ikke de hatt mulighet for å komme inn på lærerstudiet i sin tid. I dag gjør de en kjempejobb som lærerutdannere (i andre fag enn matematikk). Står Isaksen fortsatt ved utsagnet sitt i Dagsrevyen om at man

«Absurde karakterkrav fra videregående skole utelukker gode læreremner.»

«en ny og bedre lærerutdanning»?

kan bli en god lærer med tre eller to i matematikkarakter fra videregående skole?

Anders Tyvand er skolepolitisk talsperson i KrF, et av regjeringas støtteparti. Han har i klartekst bedt regjeringa om å legge bort kravet om fire i matematikk. Hvor blir det av resten av de skolepolitiske talspersonene i de ulike partiene? Er også de enige med Tyvand, og støtter de Isaksens uttalelse i Dagsrevyen? Hvorfor har ikke dette vært en valgkampsak?

Året for karakterkravet innførte KD en nasjonal deleksamen i matematikk, også dette etter klare advarsler og motstand fra fagmiljøer og høringsinstanser. Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningene, NOKUT, står for gjennomføringen. Ut

fra deres rapporter gir slett ikke denne eksamen verdifulle svar, bortsett fra at studentene i stor grad faktisk gjør det bedre på den nasjonale deleksamen enn på lokal eksamen, arrangert av institusjonene. For øvrig gir kravet om fire i matematikk en helt uvesentlig effekt på resultatene som oppnås på nasjonal deleksamen. For å nevne et eksempel: Ved vår institusjon, Høgskolen i Oslo og Akershus, HiOA, strøk 35,2 prosent av våre GLU1-7-studenter til eksamen i vår. De kom inn under forutsetning av fire i matematikkarakter fra videregående. For studentene året før, som ikke hadde firekravet hengende over seg, strøk «bare» 27,2 prosent. Det tyder ikke på at karakterkravet har hatt positiv virkning. Ifølge KD er nasjonal deleksamen et pilotforsøk. Nå bør piloten være over og ordningen skrinlegges.

KD ønsker at flere gode kandidater skal søke til det Isaksen karakteriserer som det viktigste yrket i landet. Er det noen som helst tvil om at nettopp det vil oppnås ved å gi lærere bedre arbeidsforhold, mer tid til elevene, mindre til skjema, og ikke minst vesentlig høyere lønn? Innføringen av dette ensidige og absurde karakterkravet gjør at vi, i en tid med stor lærermangel, mister svært mange gode læreremner, noe som i sin tur fører til at enda flere elever blir undervist av ufaglærte. Det er tragisk!

I den samme Dagsrevyen som nevnt ovenfor, betonet Erna Solberg viktigheten av å lære av sine feil, og hun framhevet at det er den eneste måten å bli bedre på. For KD er tiden nå overmoden for å lære av feilene og bli bedre.

Velkommen til en annerledes skoledag

Ta med skoleklasser og andre grupper til vårt multimedierom hvor du gjennom dialog, filmer og spill lærer om næringslivet og bedriftenes rolle i samfunnet.

- Hva er næringslivet?
- Hva bidrar bedrifter med til samfunnet?
- Hvordan finansieres velferd?
- Hva vil du bli?

For mer informasjon besøk nho.no/Prosjekter-og-programmer/NHO-UNG/NHO-Besokssenter/

Lyden av danning

● **Claus Røynesdal**
rektor på
Voss folkehøgskule
FOTO: FOTOGRAF SENDERUD, VOSS

Dersom du er på den rette staden,
kan du faktisk høyre lyden av danning.

«**Takk for det** som de har gjort med guten min». Han kom mot meg, tørka tårer, skalv og gav meg handa. Vi hadde nettopp avslutta året på folkehøgskulen med alle elevane, foreldra og lærarane. Faren fortalte at i dei siste åra hadde dei ikkje snakka så mykje saman. Det vart berre ord med ei staving, ja og nei. Han hadde vore mykje på guterommet, åleine med datamaskinen og den virtuelle verda. Folkehøgskule var «siste» forsøk. Kva var dette magiske «det»?

Eit lite samfunn

Danning er det overordna målet med all barnehage, skule og utdanning. Danning er forminga av menneske si personlegdom, oppførsel og moralske haldning. Alle barnehagar, skular og utdanningsinstitusjonar strevar med denne «alkymien»; å gjere oppseding, sosialisering og kunnskapsbygging om til danning. Folkehøgskulane er ikkje berre fag, timar og undervisning. Det er framfor alt eit sosialt samvær som både er utfordrande og lærerikt. Skulane blir som små samfunn av unge menneske med ulike evner, ferdigheiter, interesser og kulturar. Dette samfunnet er ikkje større enn at den einskilde registrerer følgjene av egne og andre sine initiativ og handlingar, og lærer av dei. Den omtalte eleven gjekk på ei linje han var genuint interessert i. Her var det ikkje oppbryting og stadig nye timar, men fordjuping, prøving og meistring, både individuelt og kollektivt. Han tok del i eit sosialt fellesskap der alle elevane i klassen hadde mange av dei same faglege interessene. Og – der relasjonen til den læraren som har klassen gjennom heile året blir særskild sterk. Faget og klassen er sjølvstekt ein del av dette «magiske». Like viktig er internatet og matsalen.

«Tusen-timars riket»

Internatet er ei av hovudforklaringane på denne danningprosessen. Det at elevane må bu tett på kvarandre, døgnet rundt skuleåret igjennom. Dei må dele både rom og gang med ungdom dei ikkje kjenner frå før. Dei må trene opp evna til tolmod, respekt og tillit. I jakta på kulturens vogge meiner professor Paul Otto Brunstad at bordfellesskapet

er den viktigaste staden å byrje å leite. Han hevdar at fellesskapet rundt matbordet er avgjerande for utviklinga av humanitet og toleranse. På skulen vår har elevane fire fellesmåltid på kvardagane, tre måltid i helgane – totalt 26 måltid i veka. Frukosten tek gjerne 30 minutt, medan kveldsmaten strekk ut. Rundt rekna blir det 25 timar i veka, 33 skuleveker i året, altså 825 timar med felles bordsete. Dei mest sosiale elevane har sine 1000 timar i matsalen på eit skuleår.

Lyden av danning

Pludring av 100 elevar. 8–10 ungdommar rundt kvart bord. Ingen wifi, tv eller nettbrett. Praten om kvelden går om dagens gjeremål; filmproduksjon og redigering, dataprogram og programmering, trygge vegval og sikring av turfølgje, innoving av nye songar i bandet, pakking av fallskjerm og verdien av varige verna vassdrag. Det er fleip og fakta. Det er diskusjonar, refleksjonar, draumar og flørtande blikk. Det er nettopp i fellesskap med andre at vi utviklar oss til å bli heile, sosiale og danna menneske. Folkehøgskulane held hardt på denne tusenårige tradisjonen med felles bordsete om kvelden. Her kan du faktisk høyre lyden av danning. Den nemnde faren sa at dei merka skilnad allereie same haust. Guten byrja å ringe heim. Dei hadde samtalar for fyrste gong på lenge. «Vi snakka omsider saman. Du nemnde han også i avslutningstalen din, som det beste dømet på elevane sine ord for dagen. I dag stod han på scena som konferansier for avslutningsarrangementet. Takk for det som de har gjort med guten min».

«Det er nettopp i fellesskap med andre at vi utviklar oss til å bli heile, sosiale og danna menneske.»

Oppkjøp av private barnehager

● **Heidi Simensen**

styrer

FOTO FOTOGRAF EIDSMO

I år 2000 var 13 prosent av de private barnehageplassene i aksjeselskap, i 2016 var andelen 59 prosent.

Media har i lengre tid vært opptatt av den store endringen som skjer med hensyn til eierforhold i private barnehager. Politikere fra ulike partier har deltatt i debatter i saken, blant annet i Dagsnytt 18 etter hovedoppslag i Dagens Næringsliv 17. juli. Saken dreier seg i hovedtrekk om det er greit at midler som skal gå til drift av barnehager og som opprinnelig kommer fra det offentlige, kan ende opp med å berike aktører som drifter private barnehager.

I de fleste innleggene savner jeg en del grunnleggende fakta om hvordan barnehagen har utviklet seg og hvordan den er endret fra slutten av 1990-tallet til i dag. Det er noe av dette jeg ønsker å rette oppmerksomheten mot i dette innlegget.

Før 2000 var barnehagedekningen svært lav. Sektoren besto i det vesentlige av barnehager drevet av det offentlige og et innslag av små, enkeltstående private barnehager drevet av ideelle organisasjoner eller enkeltpersoner.

Synet på barnehagen som en del av utdannings-systemet og krav om barnehageplass for alle barn ble mer framtrepende i denne perioden.

Enkelte politikere fant sammen og fikk etter hvert gjennomslag for det som skulle bli omtalt som barnehageforliket. Målet var full barnehagedekning til alle barn som trengte det til en overkommelig pris for foreldrene.

Partiene sto sammen om dette, og det ble avsatt store midler til utbygging av sektoren. Kommunene stilte tomter til disposisjon og omregulerte arealer. For enkelte kommuner ble det viktig å nå dette målet raskest mulig. Trondheim var én av byene som tidlig kunne annonsere at de hadde nådd fram, og alle barn med rett til barnehageplass fikk det.

Private aktører ble invitert med på «dugnaden», og mange viste sin interesse. De fleste private aktører på denne tiden var fortsatt enkeltpersoner eller foreldregrupper som sto i kø for å få barnehageplass til sine barn. Mange av disse aktørene opplevde en velvillig kommune som i mange til-

feller stilte rimelige eller gratis tomter til disposisjon, staten fullfinansierte oppretting av plasser og statens Husbank behandlet lånesøknadene raskt.

Etableringsselskapet Trygge Barnehager, som ble startet av et par i Haugesund, spesialiserte seg for å hjelpe til i etableringen og bygge barnehager på oppdrag. Etter hvert ble dette selskapet til FUS, et selskap som i dag eier og driver en mengde barnehager rundt om i landet.

Andre driftsselskaper er også kommet på banen for å eie og drive private barnehager, som Norlandia, Idrettsbarnehager, Gnist, Espira og Læringsverkstedet.

Utviklingen i den private barnehagesektoren går tydelig mot store kjeder og kommersielle eierskap. De senere årene har det i stillhet foregått en betydelig endring i sektoren, og jeg etterlyser en reell debatt om denne utviklingen er ønsket.

I år 2000 var 13 prosent av de private barnehageplassene i aksjeselskap, mens det var 59 prosent i 2016.

Overføringene til private barnehager er ulikt fra kommune til kommune, da de private får tildelt det samme beløpet som de bruker på egne barnehager. Noe vi vet varierer.

Det er imidlertid store beløp i sektoren, og enkelte beriker seg i dette systemet.

Som enkeltstående foreldredrevet barnehage opplever vi en stor iver fra konsern som ønsker å overta barnehagen. De ringer og skriver brev og tilbyr sine tjenester og vil gjerne ha vår barnehage i sin eie. Dette gjør de selvfølgelig for å tjene penger.

Dersom dette skal fortsette, er jeg bekymret for utviklingen av den private barnehagesektoren. Mangfoldet vil forsvinne, og det vil kun bli noen store aktører igjen, aktører med muskler og innflytelse til å drive påvirkningsarbeid overfor våre politikere.

«De senere årene har det i stillhet foregått en betydelig endring i sektoren, og jeg etterlyser en reell debatt om denne utviklingen er ønsket.»

Hvem eier diskursen «Tidlig innsats i skolen»

● **Øyvind Sørreime**
tidligere rektor
innehaver av
enkeltforetaket
Ledelse og Læring

FOTO: MARIANNE RUUD

Diskursen «Tidlig innsats i skolen» domineres foreløpig av de aktørene som argumenterer for det utdanningspolitiske begrepet Lærertetthet.

En diskurs¹ rommer, litt fritt formulert, den gjeldende virkelighetsforståelsen i et saksfelt. For å eie en diskurs må man ha oppnådd anerkjennelse for egen begrunnelse og anvendelse av sitt syn, virkelighetsforståelsen, hos mange nok til at den kan brukes som grunnlag for kommende handlinger – ikke helt ulikt det som foregår i Pierre Bourdieus sosiale felt².

Når noen aktørers verdier og normer i et sosialt felt foretrekkes og vedlikeholdes framfor andres, eies virkelighetsforståelsen av dem. Retorikk, erfaringer, dokumentasjon, studier og forskningsresultater er ofte fundamentet når en diskurs etableres og opprettholdes.

En diskurs er dermed både en tilnærming til tema og en etablering av maktposisjon.

Kan vi på noen som helst måte finne ut av hvem som eier diskursen? Er det mange aktører som til sammen utgjør eierskapet – slik som aktørene i Bourdieus sosiale felt er?

Et googlesøk på «Tidlig innsats i skolen» (heretter omtalt som tidlig innsats) gir omtrent 267.000 treff, så diskursen er vel etablert. Fra mitt ståsted som en enkelt aktør og observatør³ i utdanningsfeltet virker det som diskursen tidlig innsats har flere store aktører. Aktørene legger og opprettholder premissene for virkelighetsforståelsen i diskursen tidlig innsats, og de har i hovedsak oppnådd anerkjennelse hos andre interessenter for sine begrunnelser, normer og verdier.

Hvem har lyktes best med å skape virkelighetsforståelsen i tidlig innsats i skolen?

Stortinget er gjennom opplæringsloven den første store aktøren i diskursen. Opplæringslovens⁴ paragraf 1–3 forplikter kommunene til tidlig innsats. Kommunene skal sikre spesielt høy lærertetthet i fagene norsk (samisk) og matematikk på 1.–4. trinn. Dermed blir lærertetthet introdusert som et kjernepunkt i diskursen tidlig innsats, der ansvaret for økt lærertetthet legges til kommunenivået.

Kunnskapsdepartementet (KD) er en annen av de store aktørene. KDs melding Meld. St. 21 (2016–2017) Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen, kan stå som eksempel på det. Meldin-

gen understreker at «Tidlig innsats er avgjørende for å gi alle barn og unge en opplæring som ruster dem for fremtiden. Regjeringen foreslår derfor å gi kommunene en plikt til å tilby intensiv opplæring til elever som henger etter i lesing, skriving eller regning på 1.–4. trinn».

KD spisser dermed diskursen til spesielt å gjelde intensiv opplæring for elever på 1.–4. trinn som henger etter i lesing, skriving og regning.

Utdanningsdirektoratet (Udir) er en tredje stor aktør. Udir følger for det ene opp KDs satsing på intensiv opplæring til elever som henger etter i lesing, skriving og regning på 1.–4. trinn med en tilskuddsordning som setter «kommunene i stand til å øke lærertettheten på 1.–4. trinn». Midlene er øremerket lærerstillinger til undervisning, skriver Udir⁵ til kommunene. Ordningen går i korthet ut på at kommunene mottar øremerkede tilskudd for å øke lærertettheten på 1.–4. trinn, og kommunene må hvert år i en rapport til Udir bekrefte at tilskuddsmidlene er brukt til nettopp det.

For det andre har Udir en noe utvidet forståelse av hva tidlig innsats betyr enn hva KD bruker. I Udir betyr tidlig innsats⁶ «at man skal sette i gang tiltak for en elev med én gang det er behov for det, når som helst i skoleløpet».

Statlig spesialpedagogisk tjeneste, Statped, har en diskursforståelse temmelig lik Udires. Statped⁷ mener at «Tidlig innsats handler om å gi hjelp så tidlig som mulig i et menneskes liv, enten vanskene oppstår i førskolealder eller senere i livet».

Udir og Statped utvider dermed diskursen til å angå hele utdanningsløpet fra barnehage til videregående opplæring.

Utdanningsforbundet (Udf) kopler ifølge sitt nettsted Valg 2017⁸ tidlig innsats til en nasjonal fastsatt norm for økt lærertetthet i både barnehage og skole. Udf representerer det store flertallet av lærerne i landets barnehager og skoler, og er derfor en fjerde stor aktør i diskursen.

For Udf er det sentralt at barnehagesektoren blir oppfattet som første del i et barns utdanningsløp. Udfs forståelse av tidlig innsats koples dermed både til Stortingets og KDs lærertetthet og til Udires og Statpeds utvidede definisjon av tidlig

«Dermed blir lærertetthet introdusert som et kjernepunkt i diskursen tidlig innsats, der ansvaret for økt lærertetthet legges til kommunenivået.»

innsats – nemlig å «gi hjelp så tidlig som mulig i et menneskes liv».

Læringseffekten ved Udirs tilskuddsordning for økt lærertetthet blir fulgt opp av et omfattende forskningsprosjekt initiert av Forskningsrådet. Forskningsprosjektet kalles forståelig nok for Læringseffekt⁹. Læringseffekt skal utvikle kunnskaper om hvordan ulike former for økt lærertetthet påvirker læringen til 1.-4.-trinnselver som henger etter i lesing, skriving og regning.

Prosjektet består av flere delprosjekter, og Lesesenteret ved UiS har fått ansvar for ett av de store delprosjektene, kalt Two Teachers¹⁰. Ifølge Two Teachers' hjemmeside skal man i prosjektet undersøke effekten av økt lærertetthet ved å følge leseopplæringen i 300 skoleklasser ved 150 delta-gerskoler fra elevene begynner i første til de går ut av fjerde trinn.

Professor Monica Melby-Lervåg, UiO, viser i et av sine innlegg på Læringsbloggen, her gjengitt på nettstedet Utdanningsforskning.no¹¹, til egne studier der hun konkluderer med at tidlig innsats kan ha betydning for barns språkutvikling, men at intervensjonen må være svært systematisk og «skreddersydd» barnas forutsetninger.

Ulike forskningsmiljøer er dermed i sum også en stor aktør i diskursen tidlig innsats. Gjennom forskningsprosjekter blir tidlig innsats nyansert til også å omhandle læringseffekt.

I tillegg til disse store aktørene i diskursen, finnes det mange småaktører, representert ved driftige kommuner, skoler og lærere som på eget initiativ fanger opp og setter i verk tiltak for spesielt utsatte elever.

Hvem eier så diskursen tidlig innsats i skolen? Stortinget, Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet og Utdanningsforbundet mener alle at lærertetthet er et kjernepunkt i diskursen. Stortinget og KD har spisset lærertetthet til å gjelde 1.-4. trinn i grunnskolen. KD spisser den ytterligere til å bety intensiv opplæring for elever som henger etter i lesing, skriving og regning.

Tidlig innsats defineres av Utdanningsdirektoratet til å gjelde elever når som helst i skoleløpet, altså ikke bare elever på 1.-4. trinn, noe Statped og Utdanningsforbundet også slutter seg til.

Utdanningsforbundet og forskningsmiljøer presiserer videre at tidlig innsats også gjelder barns utvikling i barnehagen.

Forskningsprosjektet Læringseffekt, med sine delprosjekter, og annen forskning, nyanserer diskursen til også å gjelde systematisk innhold i de tiltakene som økt lærertetthet åpner for, og læringseffekten ved tiltakene.

Konklusjon

Nasjonal og internasjonal forskning på tidlig innsats i skolen indikerer at økt lærertetthet alene ikke har vesentlig læringseffekt på elever som strever i lesing, skriving eller regning.

Studier fra Melby-Lervåg med flere går i retning av at forutsetninger for å lykkes med tidlig innsats for det første knyttes til en sterk intervensjon overfor dem det gjelder, og for det andre at utvalget av de elevene som henger etter, gjøres systematisk.

En sterk intervensjon betyr å følge opp elever med målrettede tiltak over tid av lærere med særskilt kompetanse på fagområdet.

Systematisk å fange opp de elevene som henger etter forutsetter lærere med solid kunnskap om elevenes læringsforutsetninger, og sikres ved bruk av egnede kartleggingsverktøy i kombinasjon med lærers nære kjennskap til elevene sine.

Diskursen tidlig innsats i skolen domineres foreløpig av de aktørene som argumenterer for det utdanningspolitiske begrepet lærertetthet. Forhåpentlig vil de igangsatte forskningsprosjektene rundt læringseffekter ved økt lærertetthet også få økt innflytelse i diskursen.

Først når virkelighetsforståelsen også vektlegger sterk intervensjon for et systematisk utvalg, vil trolig barn og unge få den læringseffektive hjelpen som diskursen Tidlig innsats i skolen bygger på.

Referanser:

- 1) <http://edu.hioa.no/helgerid/litteraturogmedieleksikon/diskurs.pdf>
- 2) https://no.wikipedia.org/wiki/Pierre_Bourdieu
- 3) <https://oso3003.wordpress.com/about/>
- 4) https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61?q=opplæringsloven#KAPITTEL_1
- 5) <https://www.udir.no/om-udir/tilskudd-og-prosjektmidler/midler-kommuner/tidlig-innsats-i-skolen-gjennom-okt-larerinnsats-fra-1.-4.-trinn/>
- 6) <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/sarskilte-behov/spesialundervisning/hva-betyr/tidlig-innsats/>
- 7) <http://www.statped.no/temaer/tidlig-innsats/om-tidlig-innsats/>
- 8) <https://www.utdanningsforbundet.no/var-politikk/valg-2017/>
- 9) https://www.forskningsradet.no/prognett-lareeffekt/Om_programmet/1254009052032
- 10) <http://lesesenteret.uis.no/forskning/forskningsprosjekt/two-teachers/vanlige-spoersmaal-og-svar/>
- 11) <https://utdanningsforskning.no/artikler/er-betydningen-av-tidlig-innsats-forskningsbasert/>

«Udir og Statped utvider dermed diskursen til å angå hele utdanningsløpet fra barnehage til videregående opplæring.»

● Språkopplæring

Innfør faget språkleg fordjuping

Byt ut engelsk og norsk fordjuping med eit språkfag som gir elevane generell innsikt i språk og mykje øving i å bruke dei.

Fordi mange av elevane som vel faget engelsk fordjupning slit i engelsk, blir faget som ei støtte til den ordinære læreplanen i engelsk, ifølgje Marthe Haugen sin kronikk i Utdanning 9/2017. Eg mistenker at mykje av det same gjeld faget norsk fordjuping, som ved vår skule berre blir «vald» av nykomne elevar – elevar som gjerne ikkje er gode nok i norsk til å følgje den ordinære læreplanen. Me har altså to språkfag i dag som ikkje fungerer godt som alternativ til framandspråka spansk, tysk og fransk.

Men me har elevar frå heile verda som gjerne snakkar tre-fire språk. Somme kan skrive på dei også, ofte med heilt andre skriftteikn enn dei latinske. Og sjølv om det er viktig for barn si kognitive utvikling å bli betre i sine morsmål, sjølv om samfunnet treng kompetanse i mange språk – og sjølv om det står i opplæringslova at elevar med behov for det, har rett på morsmålsopplæring og tospråkleg fagopplæring – så ligg det ingen faktiske føringar på at skulane skal utvikle desse elevane sin fleirspråklege kompetanse.

I vidaregåande utdanning kan ein ta eksamen i framandspråk som privatist på 40 ulike språk. Ungdomsskulane gjer mykje for at elevane skal klare å følgje spansk, tysk eller fransk på vidaregåande. Einskilde skular gir dessutan opplæring i samisk eller teiknspråk. Kvifor ligg det ingen læreplan på bordet, med vurdering med karakter, som kan hjelpe elevane til å ta eksamen i nokon av dei 35 andre språka?

Skulen treng ein læreplan som hjelper elevar til å utvikle sin fleirspråklege kompetanse, meiner Brita Marie Servan.

ILL. FOTO HARALD F. WOLLEBÆK

Eg foreslår at me kastar fordjupingsfaga av i dag og lagar eit nytt fag: Språk og kommunikasjon. Ein slags lettversjon av humanistisk fakultet sitt ex fac-fag. Ei innføring i korleis me kan analysere språk. Alt frå dei store geografiske og historiske linjene til dei små delane som lyd og skrift. Faget må vere slik at dei tospråklege i norsk og engelsk også kan lære noko nyttig. Kanskje noko dei kan ta med seg til ordinær norsk og engelsk, slik fordjupingsfaga fungerer i dag. I kompetansemåla bør det stå verb som samanlikne, drøfte, presentere, skrive – språklege dugleikar som er krevjande, men som ein treng i dei fleste utdanningar og yrke.

Og ikkje kom og sei at skulen ikkje treng meir teori. «Alt» består både av teori og praksis. Språk er også ein praktisk øving som ein må trene på for å bli betre. Utfordringa er å gjere praksisen moro-

sam og teorien spennande. Så lenge ein må bestå i norsk og engelsk på vidaregåande, trur eg ikkje nødvendigvis arbeidslivsfaget er eit godt alternativ til framandspråk for alle.

Så, kunnskapsminister, no veit du kor me bør starte i arbeidet med å endre læreplanane og å styrke humaniora si rolle: Erstatt norsk og engelsk fordjuping med språkleg fordjuping. Eg trur det vil gi elevane innsikt, øving og for dei fleirspråklege: ei økt sjølvkjensle, som gjer dei betre rusta til å fullføre vidaregåande utdanning. Anten det er å ta eksamen i arabisk som privatist for å ta høgare utdanning, eller det er å bestå i engelsk for å få eit fag- eller sveinebrev.

Brita Marie Servan
lektor ved Bremnes ungdomsskule

● Barnehage

Dagens finansiering hindrer pedagog- og bemanningsnorm

22. juni la regjeringen frem planene for styrket pedagognorm og bemanningsnorm. Det er mye positivt i regjeringens forslag, men det er dessverre ikke mulig å innføre nasjonale krav til bemanning med dagens finansieringsmodell.

Det er bra at forslaget fra regjeringen nå ligger på bordet, og PBL tror dette er et forslag som kan bidra til å gi barnehagene et enda bedre og jevner tilbud. Problemet er bare at regjeringen konstate-

rer at normen i gjennomsnitt i sektoren er finansiert, men ser fullstendig bort fra hvordan dette skal finansieres på barnehagenivå. 133 kommuner har ikke oppfylt normen i dag, og både de kommunale og private barnehagene i disse kommunene vil få store utfordringer med å oppfylle regjeringens krav.

Finansieringen per barn varierer med mer enn 100.000 kroner fra en kommune til en annen. Det

sier seg selv at det ikke er mulig å innføre like krav til barnehager i kommuner med så store forskjeller i tilskuddene. Og det står ikke på viljen hos de private.

Arild M. Olsen
administrerende direktør
PBL (Private Barnehagers Landsforbund)

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trengt om plassen. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår.

For innlegg på innspel plass er lengda 3000-10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: debatt@utdanningsnytt.no

Språk

- Ikkje la eksamensavviklinga styre språkpolitikken

Ei arbeidsgruppe sett ned av Kunnskapsdepartementet har kome med framlegg til tre ulike modellar som kan gi fleire opplæringsdagar og færre eksamensdagar for elevar på vidaregåande trinn 3. Arbeidsgruppa skriv i rapporten at det mest interessante alternativet er eit eksamensopplegg der sidemålsksamnen vert lagd til slutten av vidaregåande trinn 2.

Ein kan ikkje setje heile sidemålsordninga i spel på bakgrunn av eit mandat om å sjå på organiseringa av eksamensdagane. Dette er offentleg norsk språkpolitikk, og han kan ikkje endrast berre for å gjere eksamensavviklinga meir praktisk. Dersom Kunnskapsdepartementet vel å gå vidare med endringar av norsk språkpolitikk, må det ut på ei brei høyring.

Norsk er eit modningsfag. Det er ein fordel for

elevane å trene på å skrive nynorsk og bokmål gjennom alle tre åra i vidaregåande skule. Det er også ein pedagogisk fordel for lærarane å kunne bruke denne vekslinga mellom skiving på bokmål og nynorsk.

Ordninga kan òg vere problematisk i språkdelte område. Mange klassar på studieførebuande er språkdelte og har ei blanding av elevar som har nynorsk som sidemål og bokmål som sidemål. Korleis skal lærarane i desse klassane handtere ei satsing på sidemål i 2. klasse når «sidemål» omfattar begge språka? Noregs Mållag ser ei heilt anna og enklare løysing. Vi vil enkelt og greitt ha to jamstilte og obligatoriske norskeksamener på to ulike dagar ved slutten av 3. klasse, slik det var før trekk-eksamen i sidemål blei innført.

Den modellen arbeidsgruppa seier er mest interessant, kan ha eksamen i 3. klasse: ved å flytte den føreslegne obligatoriske sidemålsdagen for 2. klasse til 3. klasse. Ifølgje modellen skal vidaregåande trinn 2 ha sidemålsksamnen fredagen i eksamensveka. Den dagen er elevane i vidaregåande trinn 3 sett opp med fri. Om desse elevane heller har sidemålsksamnen denne dagen, vil dei da få tre skriftlege eksamenar over fem dagar, noko som bør vere akseptabelt. Arbeidsgruppa føreslår allereie at elevar på påbygging, som tar vidaregåande trinn 3-fag på eitt år, skal ha obligatorisk sidemålsksamnen den dagen.

Magne Aasbrenn

leiar i Noregs Mållag

SETT 2017 - Inspirasjon for hele kollegiet!

Et innholdsrikt program med profilerte foredragsholdere gir inspirasjon og ny kunnskap til alle i barnehage og skole. Seminarene, forelesningene og workshopene holdes av utviklingsorienterte lærere i barnehage og skole, skoleledere og leverandører.

Blant foredragsholderne finner du:

ABDUL CHOCHAN

Think Simple – The best way for efficiency in learning

KARIN NYGÅRD

Hvordan fungerer Internett?

BERIT BAE

Ny rammeplan, nytt samfunnsmandat?

MARTE BLIKSTAD-BALAS

Hvor skal elevene lære å "tenke sjæl" på internett?

SIMEN SPURKLAND

Fra konsument til produsent

GRAHAM BROWN-MARTIN

Why do we send our kids to school?

CAMILLA G. HAGEVOLD

Å anerkjenne ungdomskultur

IVAR FRØNES

Barnehagen; kompetanse-samfunnets grunnmur

PELLE SANDSTRAK

Mr Tourette unplugged

Meld deg på nå!

www.settdagene.no

Samarbeidspartnere

Kompetansepartnere

Arrangører

Journalistikk

Et prisbelønnet fagtidsskrift

1. juni ble Utdanning kåret til årets beste fagtidsskrift. Redaktør Knut Hovland brakte i sin lederartikkel 23. juni, «Viktige priser og heder til Utdanning», forklaringer på hvorfor hans fagtidsskrift oppnår slik heder og ære gang på gang.

Undertegnede vil i stor grad si seg enig med Hovland i hans forklarings-

ger. For eksempel hadde journalist Sonja Holterman en stor temasak om overgrep i skole og barnehage. Som Hovland sier, Holterman jobbet ett år med saken før Utdanning publiserte den. Da saken ble slått opp, fikk den raskt oppmerksomhet i andre medier. Mange var forbauset over overgrepssakens omfang. Journalistens respektfulle tilnærming fikk i tale dem man ikke skulle tro ville uttale seg, deriblant overgriperen selv.

Andre saker jeg husker er «X-klassen», fra Østfold, med elever som ikke eksisterte og der elevene hadde ulike behov for hjelp, blant annet for dysleksi. Disse elevene ble på 1960-tallet stigmatisert og behandlet som dumme på linje med Jonas i Jens Bjørneboes bok skrevet for mer enn 60 år siden. Er det noe vi da visste og i dag vet, er det at dyslektikere har problemer med bokstavene, men ellers er de intelligente

ofte på et høyere nivå enn folk flest, sågar er mange genierklærte utøvere i musikk, billedkunst og vitenskapelig forskning, disse dyslektikere. Men i Østfold for 60 år siden ble de puttet i B-klassen.

Dagens skole, deriblant Oslo-skolen, organiserer hjemmeundervisning i hjelpeklasser, hjelpegruppe og lignende, der elevene tas ut fra normalklassen i så lange perioder at de mister tilhørighet til klassen og etter hvert føler seg annerledes og dummere enn sine medelever. Skolelederne i dagens Oslo bør lete fram Bjørneboes «Jonas» og lese den for så å legge om organiseringen av hjelpeopplæringen.

At Utdanning slår opp saker i Skole-Norge der elever utsettes for dårlig oppfølging, er forbilledlig journalistikk. At ressurser brukes feil, blir slått opp. Når en 17-åring som er dyslektiker, forteller at han i

sine støttetimer i engelsk fra 3.-10. klasse i sju år har lært å telle fra én til ti på engelsk i tillegg til å si navnet sitt med engelsk vri, er det innlysende misbruk av ressurser. 17-åringens mor er logoped og forteller at spesialpedagogene ofte har sykefravær, og at vikarene som hjelpepetrengende elever får, ofte er assistenter og rengjøringspersonale uten pedagogisk utdanning. Her kan man fastslå at opplæringsloven brytes så det kviner. Utdanning offentliggjorde denne saken.

Når Knut Hovland slutter sin leder med å love at Utdanning vil fortsette i samme spor i årene som kommer, takker og bukker jeg. Kongeriket og utdanningssystemet trenger de argusblikk Sonja Holterman og hennes kollegaer følger norsk skole med.

Bjørn Olsen
pensjonert adjunkt

Lærerutdanning

Et håpløst opptakssystem

I Utdanning nr.13 finner man noen triste tall. Jeg leser: «Kun 149 av 441 studenter klarte den ekstra matematikkksamnen for å få sin nødvendige firer i håp om å komme inn ved lærerstudiet.» Det betyr at Norge her har gått glipp av 300 interesserte og lærevillige ungdommer, som har ofret ekstra innsats for å oppnå sitt livs drøm: læreryrket. I tillegg vet vi om atskillige studenter som ikke meldte seg på ekstrakurset. Kanskje nærmer tallet seg 1000 studenter? De var blitt demotiverte etter avvisningen ved opptakene i sommer.

Jeg hører med til dem som aldri har forstått at faget matematikk nå plutselig går utenpå alle andre fag i skolen. Den moderne skole består da av så mye annet også, der ikke-realister kan få vise frem sine beste evner og anlegg. Det kan se ut som at hvis du ikke kan matte, bør du ikke få undervise de kommende slekter. Alle de andre

gode egenskapene en student måtte ha, og som skolen kan trenge, synes lite verdt.

Hvis man absolutt skal fokusere på ett fag, må det være norsk. Til og med realister må kunne norsk! Jeg har sett matematikklærere bli rettet på av elever, når de skrev feil på tavla.

Jeg kom for 60 år siden inn på en god lærerskole på grunnlag av jevnt brukbare karakterer. Disse ga et visst gjennomsnitt som antagelig var relativt rettferdig. Hvorvidt jeg i dag hadde kommet inn etter en del heller slitsomme mattetimer på engelsklinjen, er jeg ikke sikker på. Men norsk skole hadde helt sikkert klart seg meget godt uten meg innen sine rekker. Dog trivdes jeg i over 40 år blant ungdommen, og det virket som om elevene trivdes sammen med meg og min undervisning bl.a. innen filologiske fag. Følgelig kan det synes å være håp for ikke-matematikere også.

Med den lærermangel vi nå øyner, har vi ikke råd til å miste hundrevis av ivrige, ærekjære og interesserte studenter. En lærer må kunne så mye mer enn bare matematikk. Ett fag må ikke hindre dem i å få oppfylt sine drømmer. «Der brast fremtidsdrømmen min», skrev en fortvilet jente i Aftenposten i sommer. Det gjorde vondt å lese. Hun var ikke alene. Slike gutter/jenter, det vil gamle Norge ha, sang vi i min barneskole.

Det nye Stortinget bør så absolutt ordne opp i elendigheten man nå har kommet opp i. Vi må ta vare på den gode pedagog uansett faglig bakgrunn. Se på gjennomsnittet av karakterene, og vurder kandidaten deretter.

Odd A. Strømnes

● Til «Trygg på skolen?»

Tomprat

«I et intervju hevder professor Erling Roland at skolene ikke vet hvordan de skal håndtere problemer knyttet til mobbing, klasseledelse og atferdsvaner. Vi ønsker å nyansere dette bildet», skriver Barbro Finanger Lande, Aase Bjørg Alme, Svein Ola Lillestøl, Andreas Dahlum, Solveig Elvik, Solfrid Stavdal og Synnøve Molvær Vågsnes på Utdanningsnytt.no 26. juni. De er ledere av seks ulike pedagogisk-psykologiske tjenester (PPT) og viser til et intervju med Roland publisert av NRK Sogn og Fjordane 27. april i år.

Innlegget deres provoserer meg. Innsenderne koker i hop en suppe av en forsvarstale for såkalte «gode skoler». La det være sagt med en gang; de

fleste skoler er gode. Men dette innlegget er et svik mot de barna som disse lederne for PPT tydeligvis aldri har møtt; de mange tusen barna som faktisk ikke har et trygt skolemiljø. Og hva med deres rettigheter? Det forsvinner i et tompratinnlegg med «helhet», «sammenheng» og «annet perspektiv» som eksempler på manglende innsikt i barnet sitt perspektiv. «Drøftingspartnere» er det mer enn nok av i dagens skole, og når mobbingen vedvarer, viser det seg at «kritiske venner» ikke klarer å stoppe den.

Erling Roland har helt rett. Ingenting i dette innlegget motbeviser det. Dette innlegget er tomprat, og det er ingen støtte for barn og familier som står i lange og tunge mobbesaker.

Og jeg må bare spørre: Hva betyr dette? Hvordan kan man ha belegg for denne påstanden?

«Opplæringslovens paragraf 9a sier at alle elever i norsk skole skal ha et trygt og godt miljø. Ikke bare objektivt sett, men de skal selv oppleve det trygt og godt. Slik har det vært lenge, men fra 1. august 2017 er elevenes egne opplevelser satt i større fokus, og skolen skal raskt sette i gang tiltak.»

Er dette innlegget representativt for PP-tjenestens arbeid med mobbing, tror jeg at PPT-ansatte i hele Norge må på kurs.

Kjartan Espeland

TUTANK™
Active Learning
Fysisk aktivitet og læring for 1. til 10. trinn

Last ned gratis pdf på Tutank.com Følg oss på Facebook.com/TutankGames

Se VIDEO av stasjonsarbeid og aktiv læring i gymsalene:

- Gangetabellen med faktorer
- Gangetabellen med produkt
- Lær å telle på engelsk, norsk bokmål, nynorsk, fransk, spansk og tysk
- Partall, oddetall og primtall i fargekode
- Omregning av liter, lengder, areal, masse og volum
- Geografi med land og flagg
- Ord lek

● **Til «2-åringene i denne barnehagen sover ute i sovepose» på Utdanningsnytt.no 1. juli**

Fantastisk ordning

I Solbakken barnehage i Trondheim sover toåringene i sovepose under åpen himmel når de er på tur året rundt, skriver Utdanningsnytt.no idet de gjengir en reportasje fra Første steg nr. 2 i år.

Det er fantastisk at barnehagen gjør dette. Jeg skulle virkelig ønske at våre sønner kunne hatt det tilbudet da de gikk i barnehage.

Jeg arbeider i barnehage. For noen år siden jobbet jeg i en avdeling for de større barna, og to av disse skulle helst sove. Vi tok med vognposene og liggeunderlag på tur. Mor til det ene barnet var litt skeptisk til om det ville gå bra, men ble positivt overrasket over at datteren

likte det og sov godt under åpen himmel. Mange flere småbarnsavdelinger bør prøve dette. Jeg ble skikkelig glad av å lese dette. Neste sesong er jeg på småbarnsavdeling, og dette vil jeg foreslå å gjøre på enkelte turer.

Gry Schefte

Mange flere småbarnsavdelinger bør prøve dette, skriver Gry Schefte om å la barnehagebarn sove i sovepose under åpen himmel når de er på tur.

ILL. SKJERM DUMP FRA UTDANNINGSNYTT.NO

● **Til «Treng vi egentlig ein bås for høysensitive barn?»**

Det er forskjell på mennesker

«Treng vi egentlig ein bås for høysensitive barn?» spør Anne Hilde Lystad i et innspill publisert på Utdanningsnytt.no 3. juli.

Innlegget har mange gode poenger. Vi kan ikke snakke om mennesker uten å bruke båser. Det er forskjell på mennesker. Vi må vite forskjell på gutter og jenter for å vite hvordan vi må behandle dem ulikt. Gutter trenger for eksempel ikke bind. Det er flott for homofile å vite at selv om de ikke blir forelsket i det motsatte kjønn, slik som er det vanlige, er de likevel normale. Vi har disse båsene fordi de er nyttige og kan hjelpe å gi en identitet og en trygghet i den man er. Å være høysensitiv er like bra som ikke å være det, like bra som gutt eller jente, hetero eller homo. Men det er ikke det

samme, og derfor trenger vi ord for det.

En høysensitiv person merker selv at han eller hun er annerledes enn majoriteten. Mange som endelig finner ordene, er mest lei seg fordi de ikke fikk lære det tidligere. Jo tidligere man forstår sine fundamentale behov, jo tidligere kan man begynne å velge rett levevei.

Jeg veileder hovedsakelig voksne som har kjørt seg fast i yrkeslivet. De har valgt feil yrke eller har aldri lært å beskytte seg mot det de tåler dårligst. Jeg vet at vi finner mange høysensitive i sykkelingsstatistikkene, ikke fordi høysensitivitet er en sykdom eller svakhet, men fordi ingen har lært hvordan de skal leve med det. Det må begynne tidlig.

Det er et problem at folk i kraft av sin profesjon

og tittel forkaster begrepet offentlig, all den tid vi vet at dette er verdifullt, fordi vi kjenner det igjen. Vi er mange som etter at vi fant begrepsapparatet, har lest alt vi har funnet om temaet, og ikke lært så mye nytt, men blitt slått i bakken over at så mye er skrevet om det vi kan fra før i vårt møte med oss selv og andre mennesker.

Å forstå hvordan man virker, kan være et godt redskap til et godt liv, mens det motsatte åpenbart kan føre til sykdom. Vi som jobber med dette, gjør det fordi vi føler det er viktig, ikke fordi man tjener på det. Det er det sannelig ikke mange som gjør.

Trude Sletteland
Impulscenteret

● **Til «Vær sammen med barna i følelsene»**

Anerkjenn vonde følelser!

«Vær sammen med barna i følelsene», skriver Monica Dybing i et innspill på Utdanningsnytt.no 19. juli, og fortsetter «Barn som opplever voksne som setter ord på og er sammen med dem i følelsene lykkes bedre, blir mer empatiske og får bedre psykisk helse.»

Det er veldig sant og riktig. Vi er ikke født

med evnen til å regulere egne følelser. Det vil igjen si at dersom de vonde følelsene ikke blir anerkjent, går de heller ikke over. Slike følelser vil lagre seg i underbevisstheten, og være med på å prege oss resten av livet. Hver gang barnet blir avvist, vil det få en oppfatning av at «jeg er ikke viktig» eller «det er ingen som bryr seg om meg».

Dette handler direkte om hva slags syn vi får på oss selv. Så å si alle voksne mennesker som sliter med angst og depresjon, har lav selvfølelse og tro på seg selv.

Tom E. Myrbråten

Rett på sak

● **Til «Rekordmange fullfører videregående»**

Røe Isaksen bommer med 30 år

Selv om det er positivt med en fremgang på 0,3 prosent betyr det likevel at utviklingen går alt for sakte. Fortsatt er det mer enn én av fire elever som ikke har fullført videregående etter fem år. Ambisjonen er at 90 prosent av elevene skal gjennomføre skolen innen 2030. Med utviklingen det siste året vil ikke dette målet nås før 2060. Høyre er dermed også 30 år bak planen. Årsaken til at fremgangen i gjennomføring ikke er større, er at de viktigste grepene for at flere skal gjennomføre fortsatt står på vent.

Realiteten er at fortsatt er det én av fire elever som gjennomfører videregående opplæring. Det trengs en helt annen innsats i skolepolitikken for å nå målet om at flere skal fullføre opplæringen, derfor vil vi ansette 3000 flere lærere, gi alle søkere læreplass, ansette flere helsesøstre og gjennomføre tidlig innsats.

Røe Isaksen bommer på sine egne løfter med 30 år. Det er først og fremst trist for elevene at Høyre- og Frp-regjeringen prioriterer skattekutt fremfor en bedre skole for barna våre. Resultatet er at det fortsatt er over 15.000 elever i hvert kull som står uten fagbrev eller studiekompetanse fem år etter skolestart. De skal inn i et arbeidsliv hvor jobbene for ufaglærte er i ferd med å forsvinne.

Trond Giske
nestleder i Arbeiderpartiet

Les mer debatt på
utdanningsnytt.no

● **Lærertetthet**

Jo, det handler om størrelsen på klassen

● **Rahman Chaudhry**

leder av Elevorganisasjonen

ARKIVFOTO MARIANNE RUUD

Hvordan kan motstanderne av lærernorm hvile på forskningens laurbær, når sektorens ønske om styrkede læreresurser i bunn og grunn handler om vår hverdag?

Torsdagsmorgen i valgkampinnspurten på Politisk kvarter: «Det handler ikke om størrelsen på klassen», sier sentralstyremedlem i Venstre, tidligere byråd og Oslo Venstres tredjekandidat Guri Melby i debatt med Audun Lysbakken og Torbjørn Røe Isaksen. Hun argumenterer for bedre lærere, men mot flere. Det gjør hun med bakgrunn i forskning.

Vi elever er ærlige om at forskning sier mye bra, men den sier ikke alt. Melby har helt rett i at høyere lærertetthet ikke fører til endring i elevers resultater, dersom man bedriver den samme pedagogikken. Det er jo hele poenget. Hele problemet med store klasser er jo at læreren ikke kan tilpasse sin undervisning til hver enkelt elev – man har ikke tiden til det.

Skolesektoren står samlet i kampen for lærernorm og for å sikre mer til hver elev, og hvorfor skulle vi ikke det? Som elev har jeg selv opplevd å vente lenge på hjelp fra lærer, og jeg forstår frustrasjonen fra lærerne

som ikke rekker å hjelpe alle elevene fort nok. Om jeg ikke bare får hjelpen fortere fra læreren, men også får et opplegg og en undervisning tilpasset meg personlig, ville jeg lært bedre og mer. Ikke fordi vi er 28 elever i klassen og ikke 32, men fordi læreren har tid til meg.

Melby og motstanderne av lærernorm tar helt feil i debattens premiss når de ikke ser helheten av tetthets effekt. Det provoserer meg. Det provoserer at en hel sektor står samlet rundt et krav om å stoppe store skoleklasser, men så nekter motstanderne – makthaverne – å anerkjenne premisset for debatten. Ja, høyere lærertetthet er dyrt, og at man ikke vil prioritere ungdommen er et gyldig argument. Vi er selvsagt misfornøyde med det, men det er helt klart gyldig å si at man ikke er villig til å investere i fremtiden. Det som derimot ikke er gyldig, er at Melby og hennes meningsfeller ønsker det beste for norske elever, men ikke hører på en samlet sektor som er klare på at mer tid til hver elev og tilpasset opplæring er det vi trenger.

Det vi trenger er mer tid. Lærere trenger tid til å tilrettelegge for elevene sine, følge dem opp og svare på spørsmålene de har. Vi trenger mer tid til å la lærerne være lærere, og ikke byråkrater. Vi trenger mer tid til hver elev – og ikke mer tid til hver lærernorm-debatt, særlig ikke når premisset er feil.

Lærerutdanning for grunnskolen – litt historie og nokre synspunkt

● **Sigmund Sunnanå**
tidlegare utdannings-
direktør i Rogaland

FOTO PAAL GRINI

Mangel på kvalifiserte lærarar er ein situasjon som i høg grad kan påverka kvaliteten i skolen i åra framover.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

I dei første tiåra etter krigen hadde læraryrket høg status. Lærarane sin store innsats i kampen mot okkupasjonsmakta var høgt verdsett. I forhold til andre yrke i offentleg sektor hadde lærarane god lønn. I tillegg til lærararbeidet gjorde mange lærarar ein verdifull innsats i det sosiale og kulturelle livet i mange kommunar. Tilgangen på godt kvalifiserte søkjarar til lærerutdanning var svært god. Både på fireårig og toårig utdanning var det berre dei best kvalifiserte som kom inn. På dei toårige studentlinene måtte ein ha toppkarakterar frå examen artium, og berre ein av tre søkjarar fekk studieplass. Vi fekk såleis ein høgt kvalifisert lærarstand som var med og la grunnlaget for samfunnsutviklinga på slutten av 1900-talet, til dømes når det galdt den teknologiske utviklinga innanfor olje, havbruk og informasjonsteknologi, og innan kulturområdet, vitskap og generell velstandsutvikling.

Dragkamp

Ved innføringa av obligatorisk niårig grunnskole på 1960-talet var det dragkamp om kva for lærarar som skulle undervisa på ungdomssteget. På den eine sida stod universiteta, universiteta sine studentpolitikarar, Norsk Lektorlag med støtte frå mange høgrepolitikarar. Dei meinte at lærarane i sentrale skolefag på ungdomssteget måtte ha universitetsutdanning med praktisk-pedagogisk utdanning. Det var dette lærarane i realskolen hadde hatt. Lærarskolane skulle utdanna lærarar for barnesteget.

Lærarskolane, Landslaget for norske lærarstuderantar, Norsk lærarhøgskolelag, Norsk lærarlag og fleire politiske parti, mellom anna Arbeidarpartiet, gjekk imot ei slik todeling av lærerutdanninga. Dei meinte at lærarar til den nye skolen måtte ha ei mest mogeleg samordna og samanhengande utdanning som gav ein brei fagleg og praktisk bakgrunn. Lærarar med lærarskole og tilleggs-

utdanning var derfor godt skikka til å undervisa på ungdomssteget. Det var tenleg med lærarar med brei fagkrins også her. Lærarar med slik bakgrunn høvde dessutan best i det desentraliserte skolesystemet vi hadde med mange små skolar.

I samband med behandlinga av St.meld. nr. 69 (1964/65) gjekk Stortinget inn for at lærerutdanning for den niårige grunnskolen kunne gå føre seg både ved universiteta og ved andre institusjonar, men lærarskolane skulle vera hovudvegen til utdanning for lærarar til den obligatoriske skolen.

Ved lærerutdanningslova frå 1973 blei det fastsett at begge lærargruppene kunne undervisa på ungdomssteget. Det var opp til den enkelte kommune å søkja etter lærarar som hadde dei fagkombinasjonane som det var behov for. For å styrkja lærarane sine faglege og pedagogiske kvalifikasjonar blei det oppretta ei rekkje vidareutdannings-tilbod både ved lærerutdanningsinstitusjonane og ved desentraliserte tiltak i kommunane.

Nye planar for lærerutdanninga

Lærerutdanningslova frå 1973 fastsette at all lærerutdanning skulle ha eit omfang på minst tre år og byggja på fullført tre års vidaregåande opplæring eller tilsvarende grunnlag. Den gamle fireårige utdanninga fall dermed bort. Ein førebels plan for treårig allmennlærerutdanning kom i 1976, og ein permanent plan i 1980. For å styrkja det faglege nivået kom det på 1980-talet krav om at lærerutdanninga for grunnskolen burde bli fire år. Syse-regjeringa med Einar Stensnæs som statsråd la varen 1990 fram ei stortingsmelding om fireårig lærerutdanning. Då Gro Harlem Brundtland med Gudmund Hernes som statsråd same året overtok regjeringmakta, blei stortingsmeldinga trekt attende. I staden gjorde regjeringa framlegg om at lærerutdanninga for grunnskolen framleis skulle vera tre år, men at ein skulle ha eit systematisk opplegg for vidareutdanning etter nokre praksisår. I Stortinget fekk dette framlegget støtte av Høgre og Framstegspartiet, men ikkje av Arbeidarpartiet, Kristeleg folkeparti og Senterpartiet. Stortinget >

«Det er vanskeleg å forstå at nettopp matematikk skal vera det avgjerande kriteriet for opptak til lærerutdanning.»

Dorvoktere

«Det å vera ein god lærar krev som kjent også mange andre eigenskapar enn dei reint faglege. Det kan derfor vera eit spørsmål om det er fornuftig å knyta opptaket til karakterar i bestemte fag i vidaregåande opplæring.»

vedtok at utdanninga skulle bli fireårig frå 1992, og det blei laga planar for ei slik utdanning.

Det var ulike meiningar om innhaldet i den fireårige utdanninga, og korleis ho burde byggjast opp og organiserast. Planen frå 1992 blei justert i 1994, og det kom nye planar i 1998, 2003 og 2010. Etter mi meining var planen frå 2003, som blei utarbeidd av Bondevik II-regjeringa med Kristin Clemet som statsråd, den beste. Denne planen fekk likevel ikkje lang levetid. Regjeringa Stoltenberg med Bård Vegar Solhjell og Tora Aasland som statsrådar kom alt i 2010 med nye planar for grunnskolelærarutdanninga. Nå fekk vi eigne planar for lærarutdanning for første til sjuande klasse i grunnskolen (1.–7.), og for femte til tiande klasse (5.–10.).

Desse planane representerte eit grunnleggjande brot med norsk lærarutdanningstradisjon. Heilt sidan stiftseminara kom i 1827 hadde vi ved lærarskolane hatt ei utdanning som kvalifiserte for tilsetjing i heile folkeskolen/grunnskolen. Frå 1976 hadde likevel studentane hatt høve til undervergs i studiet å innretta utdanninga si slik at ho kunne høva best til undervisning anten på barnesteget eller ungdomssteget. Ved at dette valet kunne gjerast undervergs, hadde studentane eit visst grunnlag både frå teori og praksis når dei skulle velja om dei ønskte å undervisa på barnesteget eller ungdomssteget.

Planane til regjeringa Stoltenberg føreset såleis at ein alt ved søknad om opptak må ta standpunkt til om ein vil bli lærar på barnesteget eller ungdomssteget. For mange søkjarar som ikkje veit så mykje om kva undervisning på barne- eller ungdomssteget inneber, kan dette vera eit vanskeleg val. Rekrutteringa til lærarutdanning for ungdomssteget (5.–10.) har vore betre enn for barnesteget (1.–7.), som har hatt heller svak rekruttering. Særleg på barnesteget trengst det gode lærarar fordi det er her grunnlaget for elevane si vidare utvikling blir lagt. Svak rekruttering til 1.–7. gjer det også vanskeleg å få til satsinga på tidleg innsats som alle parti i ulike samanhengar applauderer.

Det er eit paradoks at den ordninga regjeringa Stoltenberg fekk i stand, var Arbeidarpartiet sterkt imot på 1960- og -70-talet. Då var det mange innan Høgre som ville ha eiga lærarutdanning for barnesteget og ungdomssteget. I åra framover var dette eit sentralt diskusjonstema, også på lands-

møte, men altså ikkje gjennomført når Høgre hadde makta.

Lærarbehov og utdanningskapasitet

Den store mangelen på lærarar dei første tiåra etter krigen skuldast at det på 1930- og 1940-talet hadde blitt utdanna svært få lærarar. Med den felles folkeskolelova for by og land som kom i 1959, blei undervisningstimetallet i mange fag auka, og vi fekk nye fag, til dømes engelsk og heimkunnskap som obligatoriske fag. I samband med innføringa av obligatorisk niårig grunnskole auka dessutan behovet for lærarar kraftig. På 1950- og 1960-talet blei det derfor stor mangel på lærarar i heile landet, særleg i utkantstrok.

På byrjinga av 1980-talet blei lærarsituasjonen betre, og det kom prognosar og oppslag i media om at det ville bli «overproduksjon» av lærarar. Regjeringa Willoch med Lars Roar Langslet som statsråd gjekk derfor inn for å redusera kapasiteten ved lærarhøgskolane. Dette skulle ein nok ikkje ha gjort, fordi mangelen på lærarar heldt fram og auka på slutten av 1980- og på 1990-talet. Utdanningskapasiteten blei igjen auka, men samtidig hadde tilgangen på søkjarar til lærarutdanning gått kraftig ned. Usikre prognosar om behovet for lærarar og mykje uro om lønns- og arbeidsvilkår for lærarane var nok ei medverkande årsak til dette.

Det årlege opptaket av studentar til allmenn- eller grunnskolelærarutdanning har i heile etterkrigstida vore på om lag 2000 per år. Somme år nokre fleire og andre år nokre færre. I dei siste åra har fleire lærarutdanningsinstitusjonar hatt vanskar med å fylla studieplassane. Samtidig seier prognosane at behovet for lærarar vil auka i åra framover. Dette har mellom anna samanheng med at mange lærarar går av med pensjon, auka timetal i enkelte fag og tiltak for at det skal bli færre elevar per lærar.

Tal frå Grunnskolens informasjonssystem viser at bruken av formelt ukvalifiserte lærarar auka med 13 prosent i 2016. I 2016 blei 4,4 prosent av all undervisning i grunnskolen utført av lærarar utan godkjent lærarutdanning (jf. Utdanning nr. 2, 2017). Det har vore medieoppslag om at i Nord-Noreg manglar ein om lag 4000 lærarar med godkjent utdanning. Mangel på kvalifiserte lærarar er ein situasjon som i høg grad kan påverka kvaliteten i skolen i åra framover. Utviding av lærarutdanninga frå fire til fem år vil også føra til redu-

sert utdanningskapasitet. Kanskje burde ein ha venta med å innføra femårig masterutdanning til ein så nokolunde hadde dekkja behovet for lærarar med kvalifisert utdanning i heile landet?

Rekruttering og opptakskrav

Då utdanningskapasiteten på 1990-talet auka samtidig som talet på søkjarar gjekk ned, fekk så og seia alle som hadde bestått allmennfagleg studieretning på vidaregåande skole plass på lærarstudiet ein eller annan stad i landet. Endå om dei fleste som blei opptekne, var motiverte for studiet og hadde gode faglege føresetnader, var det også nokre som hadde hatt lærarutdanning langt nede på prioriteringslista. Mange av desse var mindre motiverte for studiet, og mange strauk eller slutta undervergs. Dette påverka statusen til lærarstudiet. Mange meinte at krava til søkjarane burde skjerpast. Bondevik II-regjeringa med Kristin Clemet som statsråd innførte derfor ei ordning med eit minstekrav til gjennomsnittskarakter frå allmennfagleg studieretning og minst 3 i karakter i norsk og matematikk som grunnlag for opptak.

Dette var ei ordning som skjerpa dei faglege føresetnadene, men samtidig kunne ho stengja ute potensielt velkvalifiserte søkjarar som kunne blitt gode lærarar. Så vidt eg veit, er det ikkje forskning som dokumenterer at det er samanheng mellom karakterar frå vidaregåande opplæring og lærardugleik. Det å vera ein god lærar krev som kjent også mange andre eigenskapar enn dei reint faglege. Det kan derfor vera eit spørsmål om det er fornuftig å knyta opptaket til karakterar i bestemte fag i vidaregåande opplæring. Andre ordningar bør prøvast ut. Pedagogstudentane har gjort framlegg om at karaktarnettet for alle fag i vidaregåande opplæring skal danne grunnlag for opptaket. Dette er eit konstruktivt forslag. Ei eller anna form for opptaksprøve kan også vera aktuell.

Dei fleste studentar er i stand til å tileigna seg nødvendig fagleg kunnskap gjennom lærarstudiet. Det er eit sjølvsaugt krav til alle lærarar at dei må ha gode kunnskapar i fag som dei skal undervisa i. Det må derfor stillast strenge krav til faglege og personlege føresetnader hos lærarstudentar både undervergs og ved slutten av studiet før dei får lærarvitnemål.

Frå og med opptaket 2016 er karakterkravet i matematikk heva til 4. Dette er etter mange si meining ei svært uheldig ordning som stengjer

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

ute godt kvalifiserte søkjarar som gjerne har gode karakterar i alle andre fag. Ikkje alle som tek lærarutdanning, skal undervisa i faget matematikk. Det er vanskeleg å forstå at nettopp matematikk skal vera det avgjerande kriteriet for opptak til lærarutdanning. Det er lenge sidan teorien om formaldanning var aktuell i pedagogikken! Ordninga har mellom anna ført med seg at mange studieplassar har stått tomme ved lærarutdanningsinstitusjonar i studieåret 2016/2017. For dette studieåret kan situasjonen bli endå verre. I Dagbladet 23. august står det at ved studiestart er det ledige studieplassar ved grunnskolelærarutdanningane i både Halden, Volda, Bergen, Stord, Sogndal, Bodø, Levanger, Nesna og Alta. Når ein manglar lærarar og har motiverte søkjarar med gode karakterar utan i matematikk, synest det å vera lite klok politikk å ikkje nytta alle studieplassar fullt ut.

Utdanningskrav for lærarar i grunnskolen

Lærarutdanningslova frå 1973 opererer med lærarkategoriar på tre nivå: lærar, adjunkt og lektor. Kommunane hadde til oppgave å lyse ut stillingar og tilsetja lærarar som hadde utdanningsnivå og fagkombinasjonar som det var bruk for ved skolorne. I systemet var det ein stimulans for lærarar med grunnutdanning til å ta vidareutdanning til adjunkt- og lektor og såleis få betre kompetanse og høgare lønn.

I 2015 vedtok Stortinget med røystene frå Høgre, Frp, Venstre og Arbeidarpartiet nye reglar for kven som skal kunne undervisa i matematikk, engelsk, norsk, samisk og teiknspråk i grunnskolen. På barnesteget må ein lærar ha fullført eit studium i faget på minst 30 poeng og på ungdomssteget 60 poeng. Kommunane fekk ti år til å syta for at lærarar som skal undervisa i desse faga, har slik utdanning. Etter mi mening var dette eit uheldig vedtak. Det legg opp til ei altfor sterk styring av skolens kvardag. Det kan mellom anna gjera det vanskeleg å nytta dei samla faglege og pedagogiske

kvalifikasjonane til lærarstaben på ein skole på den mest føremålstenlege måten. Mange lærarar kan til dømes ha tileigna seg god realkompetanse i desse faga gjennom undervisningserfaring og sjølvstudium. Vedtaket kan bli særleg vanskeleg å praktisera ved mindre skolar. Konsekvensen kan derfor bli blir meir sentralisering.

Departementet i samarbeid med kommunane har sett i gang eit omfattande utdanningsprogram for å gi lærarar tilbod om vidareutdanning slik at dei kan skaffa seg nødvendig formell utdanning. Dei økonomiske og arbeidsmessige vilkåra for lærarar som tek slik utdanning, er svært gode. For lærarane er dette eit populært tiltak som fører til ei fagleg og pedagogisk nivåheving i skolen. Statsråd Torbjørn Røe Isaksen skal ha ros for at han fekk dette til.

Femårig masterutdanning

Lærarutdanningslova frå 1973 la opp til at den treårige lærarutdanninga kunne byggjast på til adjunkt- og lektorutdanning. Mange godt fagleg kvalifiserte og motiverte lærarar har i åra framover teke hovudfag og seinare mastergrad som frivillig ordning. Frå 2017 er femårig mastegradutdanning obligatorisk for alle studentar som tek grunnskolelærarutdanning. Dette er ei ambisiøs reform som vil innebera store faglege utfordringar og ha mange ressursmessige og praktiske konsekvensar. Med eit årleg opptak på om lag 2000 studentar i åra framover kan det til dømes vera spørsmål om studentar har motivasjon og faglege kvalifikasjonar for å kunne ta utdanning på dette nivået. Det er også eit spørsmål om lærarutdanningsinstitusjonane har kapasitet og faglege ressursar til å gi den nødvendige undervisning og rettleiing til så mange studentar på masternivå. Vi må rekna med at ei femårig masterutdanning vil påverka rekruttering og utdanningskapasitet. Den største utfordringa i åra framover vil bli rekruttering til læraryrket og å skaffa kvalifiserte lærarar, særleg til barnesteget. Det er derfor med spenning ein ser fram til korleis utviklinga i åra framover vil bli.

Litteratur:

Østerud, P., Sunnanå, S. og Frøysnes, Å.: Norsk lærarutdanning i etterkrigstida. Ei utvikling i spenning mellom tradisjon og fornying. ABM-media a/s. 2015.

«Svak rekruttering til 1.–7. gjer det også vanskeleg å få til satsinga på tidleg innsats som alle parti i ulike samanhengar applauderer.»

LEDIGE STILLINGER

Tønsberg kommune

- Virksomhetsleder/ rektor ved Kongseik ungdomsskole
- Virksomhetsleder/ rektor ved Barkåker skole
- Skolefaglig rådgiver

Søknadsfrist 30.09.17.

Se fulltekst på: www.tonsberg.kommune.no
Vil du vite mer om stillingene, ta kontakt med fagenhetsleder- skole, Erik Relander Tømte, telefon 959 91 214.

TØNSBERG KOMMUNE
– åpen, oppriktig, profesjonell

Universitetet i Stavanger (UiS) har om lag 11.000 studenter og 1.600 tilsette. Universitetet ligg i Noregs tredje største byregion, med ein dynamisk arbeidsmarknad og spennande kultur- og fritidsaktivitetar.

Vi er einaste norske medlem av European Consortium of Innovative Universities (ECIU). Universitetet skal vere ei drivkraft i regionen si kunnskapsutvikling og eit internasjonalt forskingsuniversitet med vekt på nyskaping og innovasjon.

Saman med dei tilsette og studentane våre vil vi utfordre det velkjente og utforske det ukjente.

Førsteamanuensis/ førstelektor i norsk/ norskdidaktikk

Universitetet i Stavanger har ledig stilling ved Fakultet for utdanningsvitskap og humaniora, Institutt for grunnskulelærerutdanning, idrett og spesialpedagogikk. Stillinga er ledig frå 01.08.18.

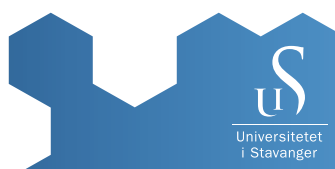
Fagområdet for stillinga er språk- og tekstvitenskaplege emne. Særleg aktuelle emne er språk- og tekststrukturar (grammatikk og tekstlingvistikk) og skrivning/skriveutvikling. Andre norskfaglege og norskdidaktiske emne kan også vere aktuelle.

Søknadsfrist: 15. oktober 2017

Utforsk jobbmulighetene
på www.uis.no

UTFORDRER. UTFORSKER.

● Se flere ledige stillinger på Lærerjobb.no

Vil du være med å forme nytt læreverk til matematikk på yrkesfag?

ASCHEHOUG UNDERVISNING

Høsten 2020 kommer ny læreplan til matematikk 1P-Y, og vi skal lage det beste læreverket.

Vi er på jakt etter deg som brenner for å lage gode yrkesrettede oppgaver, undervisningsopplegg, filmer og/eller skrive fagtekster.

Du vil i arbeidet med nytt læreverk jobbe tett sammen med de erfarne forfatterne Odd Heir, John Engeseth og Håvard Moe, samt forlagets redaktører.

Er dette noe for deg? Send e-post til matematikk@aschehoug.no og fortell kort om deg selv, hva du vil bidra med og gjerne eksempler på egenprodusert materiale.

Vi gleder oss til å høre fra deg.

Realfagsredaksjonen,
Aschehoug Undervisning

Frist for innsending: 31. oktober 2017

Odd Heir, forfatter

John Engeseth, forfatter

Håvard Moe, forfatter

ASCHEHOUG

Vil du være med å forme nytt læreverk til naturfag på yrkesfag?

ASCHEHOUG UNDERVISNING

Høsten 2020 kommer ny læreplan til naturfag – Vg1 yrkesfaglige utdanningsprogram, og vi skal lage det beste læreverket.

Vi er på jakt etter deg som brenner for å lage gode yrkesrettede oppgaver, undervisningsopplegg, filmer og/eller skrive fagtekster.

Du vil i arbeidet med nytt læreverk jobbe tett sammen med de erfarne forfatterne Harald Brandt, Odd T. Hushovd og Cathrine W. Tellefsen, samt forlagets redaktører.

Er dette noe for deg? Send e-post til naturfag@aschehoug.no og fortell kort om deg selv, hva du vil bidra med og gjerne eksempler på egenprodusert materiale.

Vi gleder oss til å høre fra deg.

Realfagsredaksjonen,
Aschehoug Undervisning

Frist for innsending: 31. oktober 2017

ASCHEHOUG

Harald Brandt, forfatter

Odd T. Hushovd, forfatter

Cathrine Tellefsen, forfatter

KOR ARTI' KONFERANSE

Layout: Gun Jernstadi

RØROS HOTELL 5. – 6. DESEMBER 2017

Norsk kulturskoleråd arrangerer «Kor Arti'-konferansen» med:

- **Kor Arti' med alle for alle**
- **Jakten på virkeligheten** – gode ambassadører med gode eksempler.
- **Kreative verksteder for kompetanseheving**
 - Sang og inkludering
 - Folkemusikk og samspill i Kor Arti'
 - Start og stopp
 - Kor og Mic
- **Musikalske forspill, mellomspill og etterspill!**

Målgruppe: Ansatte i grunnskole, kulturskole, barnehage, videregående skole og høyere utdanning.

Med Ingrid Almås, Bård Hestnes, Marianne Tovsrud Knutsen, Morten Huuse, Tor Egil Skaar, Ragnhild Skille. Detaljert program med andre kursholdere og link til påmelding – www.kulturskoleradet.no

korarti.no – Over 300 sanger!
Lag dine egne spillelister!

Konferansepris: 2 200,- inkl. helpensjon og overnatting i enkeltrom. Påmeldingsfrist 1. november.

 NORSK KULTURSKOLERÅD

dembra

Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme

DEMBRA-KONFERANSEN 2017

18.-19. OKTOBER, QUALITY HOTEL EXPO, FORNEBU/OSLO

Frykt og fremtidshåp

Hvordan møte polarisering og ekskludering gjennom skolens arbeid med demokrati

KEY-NOTES: «EMPATISK NYFIKENHET I MØTE MED INTOLERANSE», CHRISTER MATTSON OG «GRUPPEBASERTE SKJELLSORD- EKSKLUDERENDE SPRÅKBUK?», INGRID KRISTINE HASUND. WORKSHOPS OM UNDERVISNING I KONTROVERSIELLE TEMA, KRITISK TENKNING, POPULISME OG ANTIDEMOKRATISKE BEVEGELSER MM.

LES MER PÅ: DEMBRA.NO/DEMBRA-KONFERANSE/

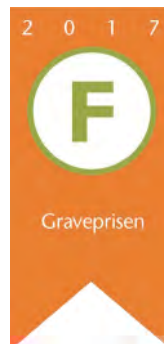
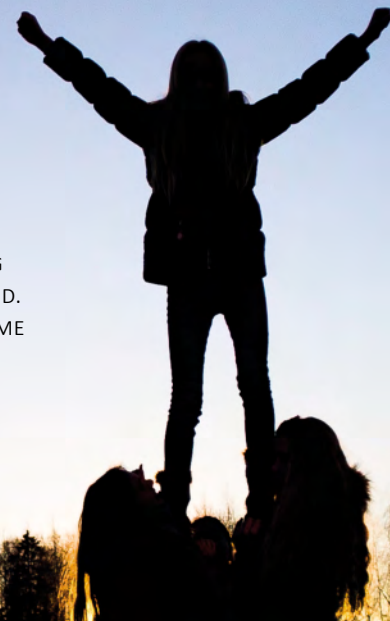

Foto: Shutterstock

Neste utgave av **UTDANNING** kommer 6. oktober

UTDANNING PÅ NETT >
UTDANNINGSNYTT.NO

I mellomtiden kan du holde deg løpende oppdatert på nyheter i utdanningssektoren på utdanningsnytt.no

UTDANNING

**FØRSTE
STEG**

BEDRE SKOLE

YRKE

spesialpedagogikk

Hanna-Cecilie Gram Jemtegaard
juridisk rådgiver i Utdanningsforbundet

FOTO: LINE FREDHEIM STORVIK

LOV
og
rett

Lovforslag:

Fortrinnsrett til en del av en utlyst stilling

Regjeringen foreslår å endre arbeidsmiljøloven paragraf 14-3 slik at det blir åpning for at deltidsansatte kan ha fortrinnsrett til en del av en utlyst stilling.

Det betyr for eksempel at en lærer i 75 prosent stilling kan, under visse betingelser, kreve fortrinnsrett til en del av en utlyst lærerstilling. Lovforslaget er en følge av Høyesteretts dom av 25. april 2016 (HR-2016-867- A), der flertallet i Høyesterett kom til at arbeidsmiljølovens paragraf 14-3 ikke åpner for at en deltidsansatt arbeidstaker kan gjøre krav på å tre inn i en del av en utlyst stilling.

Gjeldende rett

Det følger av arbeidsmiljøloven paragraf 14-3 at en deltidsansatt har fortrinnsrett til utvidet stilling fremfor at arbeidsgiver foretar en ny ansettelse i virksomheten. Fortrinnsretten er betinget av at arbeidstaker er kvalifisert for stillingen og at utøvelse av fortrinnsretten ikke vil innebære vesentlige ulemper for virksomheten.

Formålet med bestemmelsen er å redusere bruken av «ufrivillig deltid». Bakgrunnen for en bestemmelse om fortrinnsrett var et ønske om å styrke deltidsansattes stilling i arbeidsmarkedet.

Et særlig spørsmål har vært om en deltidsansatt arbeidstaker kan ha fortrinnsrett til bare en del av en utlyst stilling. Tvisteløsningsnemnda har i sin praksis lagt til grunn at deltidsansatte i slike tilfeller prinsipielt sett kunne kreve fortrinnsrett, men kun i den utstrekning utøvelsen av fortrinnsretten ikke var til vesentlig ulempe for arbeidsgiver, og under forutsetning av at den fortrinnsberettigede var kvalifisert for stillingen. Nemnda har særlig lagt vekt på at «reststillingen» arbeidsgiver vil bli sittende igjen

med, ofte i seg selv vil kunne innebære en vesentlig ulempe for arbeidsgiver.

Ovennevnte sak for Høyesterett gjaldt en spesialsykepleier i 75 prosent stilling. Sykepleieren gjorde gjeldende fortrinnsrett til en del av en utlyst stilling på 75 prosent for å få fylt opp en heltidsstilling. Tvisteløsningsnemnda vurderte saken og konkluderte med at fortrinnsretten var krenket. Arbeidstaker reiste etter dette erstatningsøksmål mot kommunen. I spørsmålet om fortrinnsrett konkluderte Høyesteretts flertall med at arbeidsmiljølovens paragraf 14-3 ikke åpner for at en deltidsansatt arbeidstaker kan gjøre krav på å tre inn i en del av en utlyst stilling. Høyesterett så dermed bort fra Tvisteløsningsnemndas praksis.

Høyesterett konkluderte også med at Tvisteløsningsnemndas avgjørelser ikke har bindende virkning i en eventuelt senere rettsak.

Departementets lovforslag

Departementet viser til at Høyesteretts avgjørelse i den ovennevnte dommen innebærer en begrensning i deltidsansattes rett til å øke sin stilling sammenlignet med Tvisteløsningsnemndas tidligere praksis.

Departementet foreslår derfor å endre loven slik at det blir presisert i lovteksten at deltidsansatte kan ha fortrinnsrett til en del av en utlyst stilling, forutsatt at den kan gjennomføres uten at det innebærer noen vesentlig ulempe for virksomheten, og arbeidstaker er kvalifisert for stillingen.

Lovforslaget skal sikre at det legges til rette for at deltidsansatte som ønsker å jobbe heltid, faktisk får en reell mulighet til det.

Departementet foreslår også at Tvisteløsningsnemndas avgjørelser skal ha virkning som rettskraftig dom, jf. lovforslagets paragraf 17-3.

Regjeringens lovforslag har høringsfrist 31. oktober 2017. Det er derfor fortsatt usikkert når lovprosessen vil være gjennomført, og hva det endelige resultatet vil bli.

«Lovforslaget skal sikre at det legges til rette for at deltidsansatte som ønsker å jobbe heltid, faktisk får en reell mulighet til det.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Hege Valås | nestleder

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Finnes universell barnehagekvalitet?

I august deltok jeg på den årlige EECERA-konferansen som presenterer barnehageforskning fra hele verden. Bologna var vertskap i år. Med Reggio Emilias barnehager som flaggskip, har denne delen av Italia holdt både den pedagogiske og den politiske fanen høyt. Temaet var sosial rettferdighet, solidaritet og barns rettigheter. Det er neppe tilfeldig at årets konferanse var preget av skarp kritikk mot den internasjonale, standardiserte kvalitetsforskningen som hevder å kunne gi oss objektiv kunnskap om kvaliteten i barnehagene.

Vi kjenner denne internasjonale forskningen gjennom ulike varianter av manualer for kvalitetsmåling. Disse er i hovedsak utviklet i USA. Flere av innleiderne konkluderte med at barns og foreldres perspektiv blir marginalisert når disse måleinstrumentene får definere hva som er gode barnehager. Mangfold, motsetninger og debatt blir borte. Kulturell forankring, likeså. Både i Reggio Emilias barnehager, og i den nordiske tradisjonen, er barns perspektiv et viktig omdreiningspunkt for pedagogikken. Det er derfor ikke overraskende at skepsisen til universelle kvalitetsstandarder er sterk både i Italia og i Norge.

Hvilket fotfeste har så slike kvalitetsmanualer her hjemme? De brukes av noen forskere. GoBan-forskningen er et eksempel og Agder-prosjektet er et annet. Dette behøver ikke å være problematisk, så lenge forskerne har den nødvendige ydmykheten i tolkningen av resultatene. Det er viktig at det brede forskningsfeltet bidrar til å sette undersøkelsene inn i en kulturell og sosial kontekst, og at funn speiles i allsidig forskning. Åpenhet og kritikk må være normen.

Når de standardiserte kvalitetsundersøkelsene brukes i myndighetsdrevet forskning, kan de uheldige sidene ved verktøyene få atskillig større konsekvenser. Vi kjenner alle OECDs PISA-undersøkelse i skolen, og vi har sett at det er så godt som

umulig å skape en nøktern og saklig samtale om funnene. Til tross for at resultatene i løpet av 20 år har vært forbausende stabile, har ulike partier tatt funnene til inntekt for sin egen politikk, og bidratt med temmelig vidløftige tolkninger.

OECD har også utviklet en PISA-undersøkelse for barnehagebarn, men norske myndigheter har klokkelig sagt nei til å delta i denne. Det Norge derimot har vist interesse for, er OECDs undersøkelse blant personalet i barnehagen. Denne undersøkelsen har et vidt tematisk felt, og en del av undersøkelsen handler om personalets kvalitetsforståelse og læringssyn. Det er liten tvil om at denne delen er fundert på den samme universelle kvalitetsforståelsen som vi kjenner igjen fra internasjonale manualer og måleverktøy. Jeg er svært skeptisk til at en slik undersøkelse er egnet til å bringe oss videre i arbeidet med å utvikle de norske barnehagene.

La oss lytte til den belgiske utdanningsforskeren Michel Vandenbroeck, når han advarer mot å tro at det finnes en objektiv sannhet om hva som er en god barnehage. Ingen kvalitetsmanualer kan tilpasses en hvilken som helst rammeplan eller læreplan. Belgieren var på EECERA-konferansen krass i sin kritikk av det han kalte den «Heckmanifiserte» forskningen, altså studier som bygger på teorien til samfunnsøkonomen James J. Heckman. Vandenbroeck manet tilhørerne til å bruke både tall, verdier og politikk i samtalen om barnehagen.

Vi har nettopp fått en ny rammeplan for barnehagen. I dette dokumentet ligger det en forståelse av kvalitet som vi har forpliktet oss på. Planen er blitt til etter en omfattende demokratisk prosess, hvor mange stemmer har latt seg høre. La oss holde fast ved rammeplanens prioriteringer i utviklingen av barnehagen.

«Ingen kvalitetsmanualer kan tilpasses en hvilken som helst rammeplan eller læreplan.»

Nytt regelverk mot mobbing

Det skal bli enklere for skolen å vite hva den skal gjøre, og elevene og foreldrene skal få raskere hjelp hvis skolen ikke gjør det den skal.

Fra 1. august ble kapittel 9a i opplæringsloven endret, og det ble lovfestet en nulltoleranse mot mobbing i skolen.

– Det nye regelverket vil i større grad trygge elevenes skolehverdag, sier nestleder Terje Skyvulstad i Utdanningsforbundet.

Endringene innebærer en tydelig og handlingsrettet aktivitetsplikt for alle ansatte i skolen. Elever og foreldre får et skikkelig sikkerhetsnett dersom skolene ikke sørger for at elevene har det trygt og godt på skolen. Nestlederen i Utdanningsforbundet ønsker nå oppfølging i praksis.

– Alle er enige om at lovendringene er til det bedre. Nå må vi følge opp i praksis og bygge opp under bruken av den nye loven, sier Skyvulstad.

Aktivitetsplikt for alle voksne i skolen

Alle voksne som jobber i skolen, skal nå følge med, gripe inn og melde fra

til rektor dersom de oppdager at en elev blir mobbet eller krenket. Elevene skal samtidig kunne melde fra til de samme voksne om noe er galt. Etter det har rektor og skolen fem arbeidsdager til å ta tak i saken og iverksette tiltak. Gjøres ikke dette, kan elevene og foreldrene klage saken til Fylkesmannen. Tidligere ble Fylkesmannen kun involvert i saker der eleven ikke fikk medhold i klage på et enkeltvedtak.

Dersom elever opplever å bli mobbet av en voksen i skolen, har skolen en skjerpet aktivitetsplikt. Skyvulstad er klar på at mobbing og krenkelser av elever er helt uforenlig med å være ansatt i skolen.

– Det vil være et uakseptabelt brudd ikke bare med loven, men også med Lærerprofesjonens etiske plattform, som forplikter lærere og ledere til å gripe inn uansett hvem som utfører disse handlingene, sier han.

Flere virkemidler må til

Utdanningsforbundet har støttet de fleste endringene i lovverket, men er opptatt av at lovendringer må være ett av flere virkemidler for å sikre alle elever et godt og trygt skolemiljø.

– Vi mener juridiske virkemidler må følges opp av bred kompetanseutvikling overfor sektoren og styrket støtte, veiledning og informasjonsarbeid overfor elever og foreldre, sier Skyvulstad.

Skolen skal:

- > følge med på at elevene har det trygt og godt på skolen
- > gripe inn og stoppe det med en gang, hvis det er mulig
- > si ifra til rektor
- > undersøke det som har skjedd
- > lage en plan med tiltak

Se alt om endringene her:

udir.no/skolemiljo

– Alle er enige om at lovendringene er til det bedre. Nå må vi følge opp i praksis og bygge opp under bruken av den nye loven.

Terje Skyvulstad, nestleder i Utdanningsforbundet

Alle som jobber i skolen, skal nå følge med, gripe inn og passe på at elevene ikke blir utsatt for mobbing. FOTO: KATRINE LUNKE

Hva som er nytt og hva Utdanningsforbundet mener:

- Det innføres en ny **aktivitetsplikt** til erstatning for dagens handlings- og vedtaksplikt med plikt til å følge med, plikt til å undersøke, plikt til å gripe inn, plikt til å varsle og plikt til å sette inn tiltak. Utdanningsforbundet har støttet innføringen av denne aktivitetsplikten.
- Det innføres også en skjerpet **aktivitetsplikt** når det foreligger mistanke om eller kjennskap til at voksne utsetter elever for mobbing eller krenkelser. Utdanningsforbundet har støttet dette.
- Kravet om å fatte **enkeltvedtak** oppheves. Utdanningsforbundet mente primært at man i stedet burde ha styrket nåværende ordning. Vi mener at enkeltvedtak er en garanti for rettsikkerhet og kontradiksjon (imøtegåelse) fra alle parter.
- Det blir etablert en ny **håndhevsordning** der Fylkesmannen skal håndtere meldinger om brudd på reglene om retten til et trygt og godt skolemiljø.
- Kommuner kan ilegges **tvangsmulkt** for å sikre oppfylging av pålegg ved brudd på aktivitetsplikten.

Skjerpede opptakskrav gir då

Regjeringens tiltak har ført til at for få studenter velger lærerutdanningene. FOTO OLE WALTER JACOBSEN

Regjeringens prioriterte Lærersatsing skal løfte kunnskapen til elevene. Isteden har de skjerpede opptakskravene til lærerutdanningen ført til færre kvalifiserte lærere og for få studenter som velger lærerutdanningene. Det løfter ikke kunnskapen til elevene.

Fra og med opptaket til grunnskolelærer- og lektorutdanningen i 2016, ble det stilt krav om karakteren fire i matematikk. På sikt vil regjeringen også vurdere å heve karakterkravene i norsk og engelsk.

Utdanningsforbundet støtter ikke kravet om karakteren fire i matematikk for opptak til grunnskolelærerutdanningen og lektorutdanningen. Utdanningsforbundet mener at lærerutdanningene skal ha høye faglige ambisjoner på vegne av studentene og at studentene bør kunne ha høye forventninger til utdanningsinstitusjonene. Utdanningsforbundet har derfor støttet kravet om karakteren tre i matematikk og norsk fordi vi mener at et minimum av basiskunnskaper er nødvendige før studentene tar fatt på lærerstudiet.

Utdanningsforbundet mener at det er andre virkemidler enn innføring av karakteren fire i matematikk som best vil styrke lærerkompetansen. For eksempel vil det å heve lærerlønnen også heve status for læreryrket. Dermed vil også søkingen til lærerutdanningene bli bedre.

Grunnforsikringen

Alle som melder seg inn i Utdanningsforbundet eller går over til ordinært medlemskap fra studentmedlemskap, får automatisk grunnforsikringen. Prisen på forsikringen er 888 kroner i året. Beløpet trekkes for de fleste med 74 kr per måned direkte fra lønn. Grunnforsikringen består av tre deler: 1) livsforsikring for medlemmet, 2) ulykkesforsikring for medlemmet og familie, 3) begravellesstøtte ved nært familiemedlems død. Dersom du ikke ønsker grunnforsikringen, kan du reservere deg mot denne.

Les mer på udf.no/grunnforsikring

Kurs i Utdanningsforbundet

Kurs for historielærere

12. oktober blir det kurs for historielærere på Radisson BLU i Tromsø. Målet med kurset er å gi deltakerne konkrete tips til visuelle og kreative undervisningsopplegg, samt bidra til å skape en mer homogen vurderingspraksis av muntlig eksamen. Kursholdere: Glenn Thore Helgø og Morten A. Iversen.

Les mer på www.udf.no/kurs

Dybdelæring og vurdering for læring i norskfaget

17. oktober inviterer vi til kurs i Lærernes hus for norsklærere på ungdomstrinnet. Hva går dybdelæring i norskfaget ut på og hvordan få det til? Å lære noe grundig og med god forståelse forutsetter aktiv deltagelse i egne læringsprosesser, bruk av læringsstrategier og evne til å vurdere egen mestring og fremgang. Kursholder er Mette Haustreis.

rligere rekruttering

Nedslående forkurs-resultater

Regjeringen varslet tidlig at skjerping av karakterkravene vil føre til færre kvalifiserte søkere til lærerutdanningene i en overgangsfase. For å kompensere for dette, blir det gitt tilbud om forkurs i matematikk for søkere med karakteren 3 i matematikk og som ellers oppfyller karakterkravet.

Vi har nå to års erfaringer med disse forkursene, og resultatene er nedslående. I år meldte 1042 studenter seg til forkurset, men bare 605 meldte seg opp til eksamen. Av disse var det kun 149 studenter som bestod eksamen på forkurset. I 2016 var det bare 151 som bestod forkurset, og andelen som ikke besto var 63 prosent. Det har også vært rettet kritikk mot hvordan forkursene har vært planlagt og gjennomført.

Utdanningsforbundet er kritisk til dette forkurset, og vi var tydelig i vår motstand mot dette i vårt høringssvar til departementet. Det er underlig at et bestått kompensatorisk kurs skal kunne gi kandidatene kompetanse tilsvarende karakteren 4 fra videregående skole. Vi oppfatter dette tiltaket som en lettvinnet og overflatisk løsning og et tegn på manglende respekt for kravet til opplæring i videregående skole.

For få velger lærerutdanning og bruken av ukvalifiserte lærere i skolen øker

Regjeringens politikk har vært at vi ikke trenger flere lærere, men bedre lærere. Tiltakene som er iverksatt har imidlertid ført til færre kvalifiserte lærere og at for få studenter velger lærerutdanningene:

- I underkant av 40.000 tidligere kvalifiserte lærere oppfyller etter 2015 ikke lenger nye kompetansekrav.

Vurderingskompetanse i skolen

20. oktober arrangerer vi et spennende kurs i Lærernes hus med Henning Fjørtoft og Lise Vikan Sandvik. Temaet denne dagen er «Å utvikle vurderingskompetanse i skolen». Hva vil det si å være en lærer med høy vurderingskompetanse? Kurset vil gi rike perspektiver og praktiske eksempler på hvordan lærere og ledere kan arbeide for å utvikle gode vurderingskulturer i og på tvers av fag. Dette kurset vil du ikke gå glipp av.

- Antallet studenter som har fått tilbud om opptak til lærerutdanningene, er relativt stabilt de siste årene.

- Kun 76 prosent av de ny-eksaminerte studentene startet å jobbe som lærer etter endt studie.

- Både i grunnskolen og i videregående opplæring gjennomføres omtrent 10 prosent av elevenes timer av ukvalifiserte.

- Det er 40.000 lærerutdannede som ikke arbeider i skolen. Når disse ikke er tilgjengelig som lærerkrefter, handler det om lønns- og arbeidsvilkår og den arbeidshverdagen som tilbys lærere.

Symbolpolitikk

Tallene viser at vi står overfor en betydelig utfordring med å rekruttere kvalifiserte lærere i både realfag og de andre fagene i skolen. Det fremstår derfor som symbolpolitikk å stille høyere karakterkrav i enkeltfaget matematikk.

Det er dokumentert at det er en sammenheng mellom den karakteren studentene kommer inn med og den de går ut av høyere utdanning med, selv om denne sammenhengen ikke er klar og entydig. Vi vet ikke om en ytterligere skjerping av opptakskravet vil gi en tilsvarende god effekt på slutt karakteren. Det har heller ikke vært mulig å finne dokumentasjon for at gode matematikkunnskaper har overføringsverdi til andre fag. Det viktigste er ikke hva du kommer inn med i en utdanning, men hva du går ut med. Det er ikke i videregående skole man utdanner lærere, det er i lærerutdanningene.

Hvordan arbeide for å utvikle gode vurderingskulturer i og på tvers av fag? FOTO: OLE WALTER JACOBSEN

Spar på kraften!

Hva kan barnehagebarn og elever lære om strømsparing?

Bærekraftig utvikling skal få større betydning med det nye læreplanverket for grunnskolen. Også den nye rammeplanen for barnehagen legger stor vekt på miljø og bærekraft.

Et tema som egner seg godt til tverrfaglig læring om bærekraft, er strømsparing, eller mer generelt: energieffektivisering. Her er noen tips til deg som lærer:

- Sætra barnehage satte i gang en «strømsparegris» – satsning for alle barnehagene i Trondheim, og sponset solcellepanel på en skole i Nepal med pengene de sparerte.

- I Aust-Agder klarte man å spare nesten en million kroner i året på energibesparende tiltak ved fem videregående skoler. Hva med å la elevene sette opp et forslag på hvilke energibesparende tiltak, og se om det er mulig å få gjennomslag for det i kommunen?

- Hvor mye koster egentlig strømmen? Hvor kommer strømmen fra? Og hvor mye mindre CO₂-utslipp kan det bli i verden om alle skrur av stand-by-funksjonen på el-produktene sine?

- Sjekk energiforbruket i en «vanlig» uke. Hvor mye klarer dere å spare i den påfølgende uken ved for eksempel å slå av alle lys når rom forlates, slå av alt av skjermer og PC-er og redusere varmen når bygget ikke benyttes.

- La barna kontrollere skolens permanente tiltak for energisparing. Brukes det LED-lys? Finnes det timere for temperaturstyring? Hvordan er isoleringen, og hvordan er tilgangen til naturlig lys?

Vinn klimapris og 50.000 kroner

Utdanningsforbundets klimapris deles ut til barnehager, skoler og lærerutdanningsinstitusjoner som har gjort en ekstra innsats og kan inspirere andre i arbeidet med klimaspørsmål. Søknadsfristen for årets pris er 24. september. Vinnerne får 50.000 kroner.

DEN SKANDINAVISKE
SKOLE
MESSEN

Åpningstider

Onsdag 1. november kl. 10.00-19.00

Torsdag 2. november kl. 10.00-19.00

Fredag 3. november kl. 10.00-17.00

**Velkommen til fagmessen for alle som jobber i undervisningssektoren
på Norges Varemesse på Lillestrøm.**

**Det er gratis adgang.
Du kan lese mer og forhåndsregistrere deg på**

www.skolemessen.no